

TOINEN REITTI YLIOPISTOON (TRY)

**AVOIMEN VÄYLÄ HAKUTAPANA
YLIOPISTOKOULUTUKSEEN**

RAPORTTI OPINTO-OHJAAJILLE JA YLIOPISTOJEN OPINTOHALLINNON
HENKILÖSTÖLLE SUUNNATTUJEN KYSELYJEN TULOKSISTA

TIMO SALMINEN & HELENA AITTOLA

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

KOULUTUKSEN TUTKIMUSLAITOS

KESÄKUU 2020

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	MENETELMÄT	2
2.1	OPO-kysely.....	2
2.2	Opintohallinto-kysely	2
2.3	Kyselyaineistojen analysointi.....	3
3	TULOKSET	4
3.1	OPO-kysely.....	4
3.1.1	Vastaajien taustatiedot.....	4
3.1.2	Tiedotus, neuvonta ja ohjaus	6
3.1.3	Tietolähteet ja palvelut.....	12
3.1.4	Avoimen väylän haasteet	14
3.1.5	Avoimet kysymykset	15
3.2	Opintohallinto-kysely	27
3.2.1	Vastaajien taustatiedot.....	27
3.2.2	Avoimen väylän opiskelijavalintojen nykytila.....	28
3.2.3	Avoimen väylän opiskelijavalintojen kehittäminen	30
3.2.4	Avoimet kysymykset	31
4	LOPPUPÄÄTELMÄT.....	43

LÄHTEET

LIITTEET

1 JOHDANTO

Jyväskylän yliopiston Koulutuksen tutkimuslaitos toteutti keväällä 2020 selvityksen, jossa Toinen reitti yliopistoon (TRY) –hankkeen toimeksiannosta toteutettiin kaksi kyselyä avoimesta väylästä hakutapana yliopistokoulutukseen. Toinen kysely suunnattiin opinto-ohjaajille eri koulutusasteilla ja toinen hankkeessa mukana olevien yliopistojen opintohallinnon henkilöstölle.

Kyselyjen tarkoituksena oli tuottaa tietoa TRY-hankkeelle avoimen väylän kehittämiseen, minkä vuoksi kyselyjen pääteemat ja kohderyhmät valittiin niin, että kerättävä tieto mahdollisimman hyvin palvelee hankkeen tiedontarpeita. Tutkijat ja hanketoimijat tekivät yhteistyötä kyselylomakkeiden laadinnassa ja aineistonkeruun käytännön toteutuksessa. Tutkijat ovat vastanneet kerättyjen aineiston analysoinnista ja tulosten raportoinnista.

Koulutuksen tutkimuslaitoksella kyselyistä vastasivat projektitutkija Timo Salminen ja erikoistutkija Helena Aittola.

2 MENETELMÄT

2.1 OPO-kysely

Opinto-ohjaajille suunnatun kyselyn tarkoituksena oli selvittää heidän kokemuksiaan ja näkemyksiään avoimen väylästä hakutapana yliopiston tutkintokoulutukseen. Kyselystä saatavan tiedon avulla voidaan kehittää avoimen väylän tiedotus-, neuvonta- ja ohjauspalveluita.

Kysely (liite 1) koostui vastaajan taustatiedoista, kahdesta sisältöalueesta (tiedotus, neuvonta ja ohjaus avoimen väylästä; tiedontarve avoimen kautta koulutukseen hakemisesta ja opiskelijavalinnoista), jotka sisälsivät lähinnä väitteen muodossa olevia Likert-asteikollisia kysymyksiä. Lisäksi lomake sisälsi viisi avointa kysymystä.

Kysely toteutettiin valtakunnallisten Opopäivien 6.–8.2.2020 yhteydessä. Lupa kyselyn toteuttamiseen pyydettiin Suomen opinto-ohjaajat - SOPO ry:n perusopetuksen, lukio- ja ammatillisen koulutuksen toimikuntien puheenjohtajilta. Kysely jaettiin paperilomakkeena eri koulutusasteiden (perusopetus, lukio, ammatillinen koulutus) seminaarien yhteydessä 7.2.2020 (noin 400 kpl). Kyselystä oli myös sähköinen versio käytössä; Webropol-lomake oli vastattavissa verkossa 7.2.–14.2.2020. Muistutus kyselystä lähti Opopäivien jälkeen toimikuntien puheenjohtajien kautta ja linkki Webropol-kyselyyn julkaistiin myös Facebookissa ”Opinto-ohjaus kaikille kiinnostuneille” julkisessa ryhmässä (yhden toimikunnan pj on ryhmän ylläpitäjä).

Kyselyyn vastasi 191 opinto-ohjaajaa (149 paperilomakkeella ja 42 verkkolomakkeella).

2.2 Opintohallinto-kysely

Toinen kysely suunnattiin yliopistojen opintohallinnon henkilöstölle ja sen tarkoituksena oli selvittää heidän kokemuksiaan ja näkemyksiään avoimen väylästä hakutapana yliopiston tutkintokoulutukseen. Kyselystä saatavan tiedon avulla voidaan kehittää avoimen väylää osana yliopistojen opiskelijavalintoja sekä sujuvoittaa opiskelijavalintojen parissa työskentelevän henkilöstön työtä.

Kysely (liite 2) koostui vastaajan taustatiedoista, avoimen väylän opiskelijavalintojen nykytilaa ja kehittämistä kartoittavista väitteen muodossa olevista Likert-asteikollisista kysymyksistä sekä viidestä sisällöllisestä avoimesta kysymyksestä.

Kysely toteutettiin verkossa Webropol-kyselynä. Kysely kohdennettiin Toinen reitti yliopistoon (TRY) -hankkeessa mukana olevien yliopistojen opintohallinnon henkilöille (n = 45); lista henkilöistä saatiin TRY-hankkeen kautta. Kysely oli vastattavissa verkossa 9.3.–3.4.2020. Kyselystä lähetettiin kaksi muistutusta (16.3. ja 26.3.), joiden yhteyteen lisäsimme lauseen, että ”linkkiä kyselyyn voi lähettää eteenpäin myös sellaisille sopivaksi katsomille henkilöille, joiden työtehtäviin sisältyy avoimen väylän opiskelijavalinnat jollakin tavalla”.

Kyselyyn vastasi 26 opintohallinnon henkilöä, eli noin 58 prosenttia vastaajista, joille kysely suunnattiin.

2.3 Kyselyaineistojen analysointi

Molemmat kyselyt sisälsivät sekä Likert-asteikollisia väittämiä että avoimia kysymyksiä. Väittämät analysoitiin määrällisesti ja tilastollisia menetelmiä käyttäen. Määrällisten tulosten yhteydessä esitetään tilastolliset testitulokset, jos löytyi tilastollisesti merkitseviä eroja. Joidenkin testien yhteydessä aineistosta on jätetty pois ”En osaa sanoa”-vastaukset.

Avoimet kysymykset analysoitiin lähinnä laadullisesti ja aineistolähtöisesti; niiden analysoinnista kerrotaan enemmän tulosten esittämisen yhteydessä.

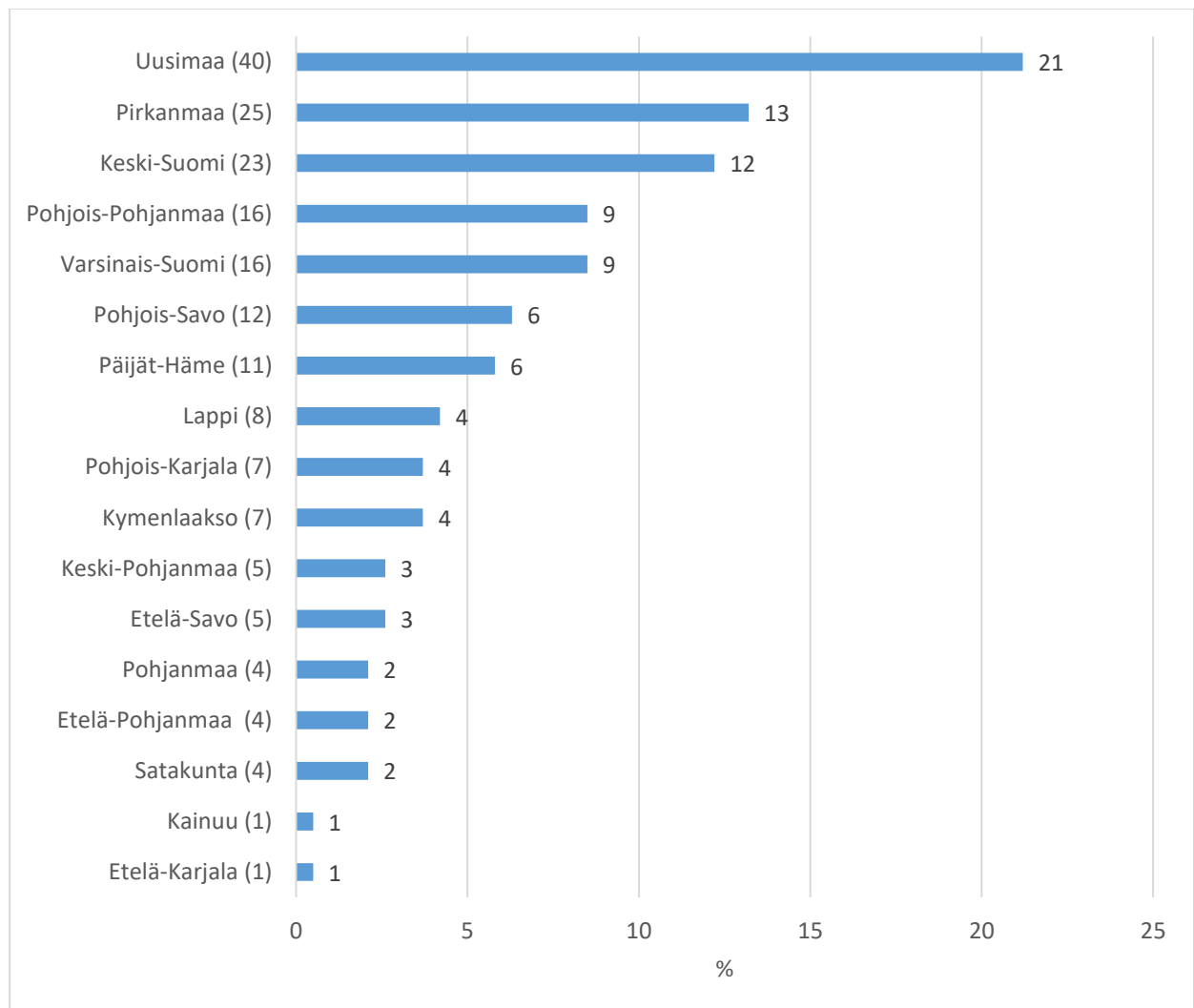
3 TULOKSET

3.1 OPO-kysely

3.1.1 Vastaajien taustatiedot

Opinto-ohjaajille suunnatussa kyselyssä vastaajien (n = 191) taustatietoina kysyttiin, millä koulutusasteella ja missä kunnassa toimii, ikää sekä kuinka monta opinto-ohjaajaa itsensä lisäksi työskentelee siinä oppilaitoksessa, jossa pääasiallisesti toimii. Vastaajien anonymiteetin säilyttämiseksi emme käsitelleet vastauksia kuntakohtaisesti vaan vastaajat jaoteltiin maakunnittain.

Kyselyyn vastasi opinto-ohjaajia ympäri Suomea, lähes kaikista maakunnista; vain Kanta-Hämeestä ja Ahvenanmaalta ei ollut vastaajia (kuvio 1). Eniten vastaajia oli Uudeltamaalta, Pirkanmaalta ja Keski-Suomesta. Kainuusta ja Etelä-Karjalasta oli vain yksi vastaaja.

Kuvio 1. Vastaajien jakaantuminen maakunnittain (vastaajien lukumäärä sulussa maakunnan nimen perässä; yhdeltä vastaajalta tieto puuttuu)

Vastanneet opinto-ohjaajat edustivat melko tasaisesti eri koulutusasteita: perusopetuksen puolella toimi vastanneista opinto-ohjaajista 30 prosenttia, lukioissa 27 prosenttia ja ammatillisen koulutuksen puolella 34 prosenttia. Noin 9 prosenttia toimi opinto-ohjaajana useammalla koulutusasteella (taulukko 1).

Hieman yli puolet (51 %) vastanneista opinto-ohjaajista ilmoitti, että heidän oppilaitoksessaan oli heidän itsensä lisäksi 1–4 opoa, kun taas 26 prosenttia vastanneista ilmoitti, että he toimivat ainoana opona oppilaitoksessaan; reilu viidennes (23 %) ilmoitti, että heillä on kollegoita viisi tai enemmän (taulukko 2).

Opinto-ohjaajista reilu puolet (57 %) oli iältään alle 40 vuotta, kolmannes (34 %) 40–49 vuotta ja 50 vuotta tai enemmän 9 prosenttia vastaajista (taulukko 3).

Taulukko 1. Vastaajien jakaantuminen koulutusasteittain

Koulutusaste	n	%
Perusopetus	56	29,5
Lukio	52	27,4
Ammatillinen koulutus	65	34,2
Opona useammalla koulutusasteella	17	8,9
Yhteensä	190	100

Taulukko 2. Opinto-ohjaajien määrä oppilaitoksessa itsensä lisäksi

Opojen määrä itsensä lisäksi	n	%
Ei yhtään	49	26,1
1-4	95	50,5
5 tai enemmän	44	23,4
Yhteensä	190	100

Taulukko 3. Vastaajien ikä

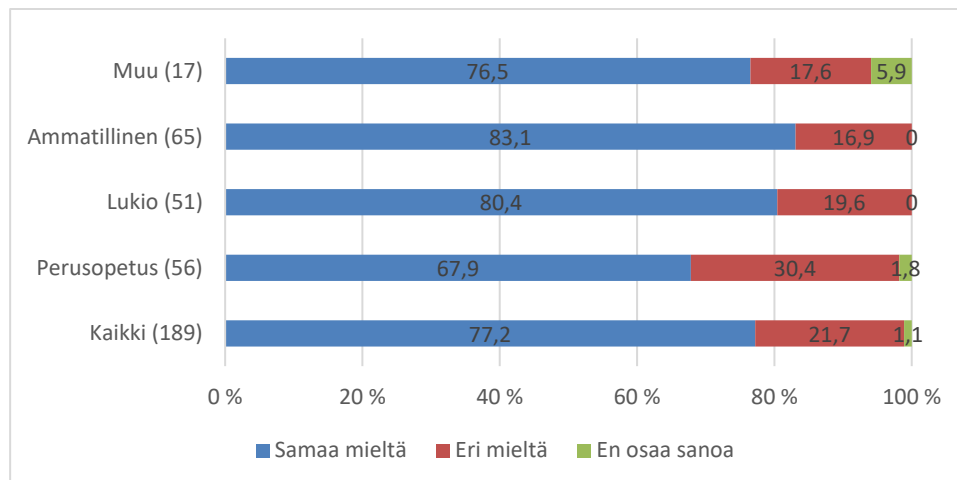
Ikä	n	%
Alle 30 vuotta	56	29,5
30-39 vuotta	52	27,4
40-49 vuotta	65	34,2
50 tai enemmän	17	8,9
Yhteensä	190	100

3.1.2 Tiedotus, neuvonta ja ohjaus

Kyselyssä esitettiin viisi väittämää otsikolla ”Tieto avoimen väylästä” ja ”Tiedotus ja neuvonta” sekä kolme väittämää otsikolla ”Oma ohjaustoiminta”. Väittämät olivat Likert-asteikollisia (1 = täysin eri mieltä, 2 = jonkin verran eri mieltä, 3 = jonkin verran samaa mieltä, 4 = täysin samaa mieltä; En osaa sanoa). Vastausvaihtoehdoista 1 ja 2 yhdistettiin luokaksi ”Eri mieltä” ja 3 ja 4 luokaksi ”Samaa mieltä”.

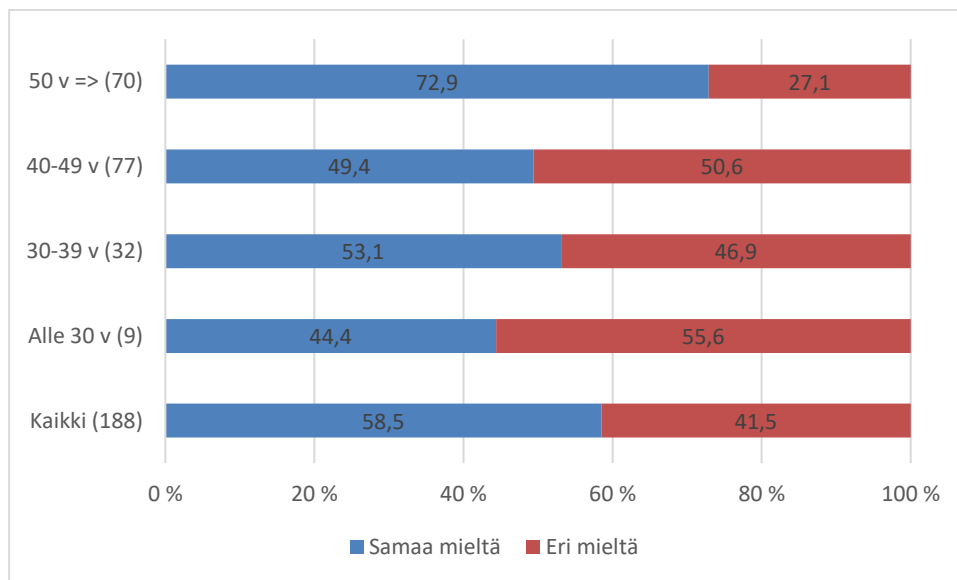
Tieto avoimen väylästä

Opinto-ohjaajista 77 prosenttia ilmoitti, että heillä on riittävästi tietoa opiskelijoiden mahdollisuudesta hakea yliopistoon avoimen väylän kautta (kuvio 2). Se, missä yliopistoissa ja millä opintoaloilla avoimen väylä on tarjolla, ei ollut niin selvää opoille: 59 prosenttia vastaajista oli samaa mieltä, että heillä on selkeä kuva, missä yliopistoissa on avoimen väylä tarjolla (kuvio 3) ja vastaavasti 55 prosenttia, millä opintoaloilla väylä on tarjolla (kuvio 4).

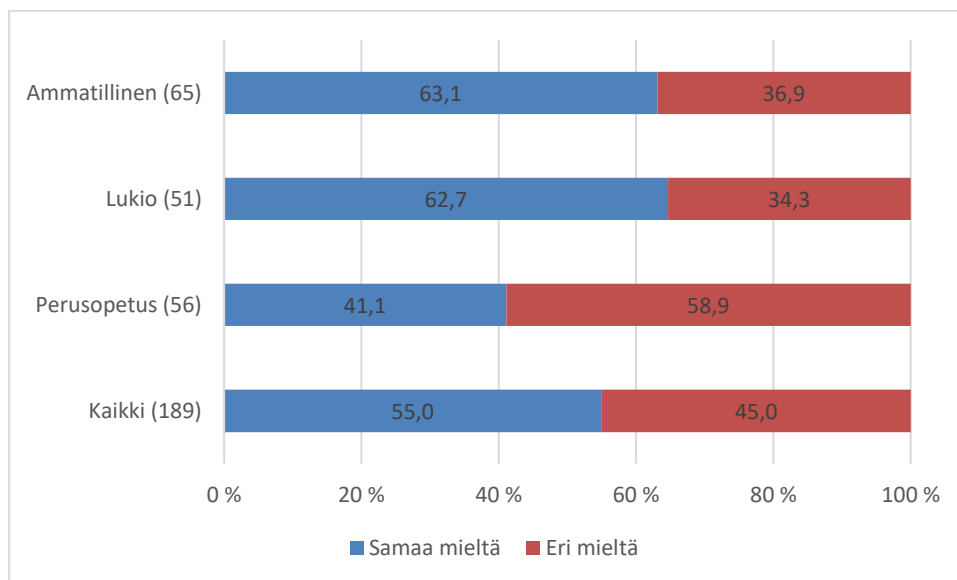

Kuvio 2. ”Minulla on riittävästi tietoa opiskelijoiden mahdollisuudesta hakea tutkinto-opiskelijaksi yliopistoon avoimessa yliopistossa suoritettujen opintojen perusteella” (n = 189)

Opoilla iältään 50 vuotta tai yli oli selkeämpi kuva, missä yliopistoissa on tarjolla avoimen väylä kuin opoilla, jotka 40–49 vuotta ($\chi^2 (3) = 9,712$; $p = 0,021$; kuvio 3). Ammatillisen koulutuksen opoilla taas oli selkeämpi kuva kuin perusopetuksen opoilla, millä opintoaloilla on väylä tarjolla ($\chi^2 (2) = 7,319$; $p = 0,026$; kuvio 4).

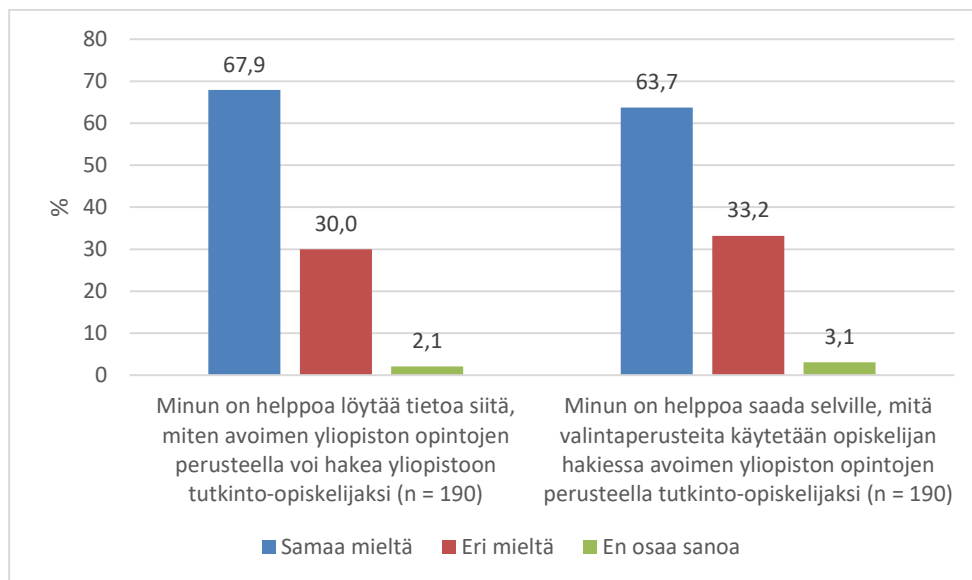

Kuvio 3. "Minulla on selkeä kuva, missä yliopistoissa on tarjolla avoimen väylä tutkintokoulutukseen" (ikäryhmittäin jaoteltuna)

Kuvio 4. "Minulla on selkeä kuva, millä opintoaloilla on tarjolla avoimen väylä tutkintokoulutukseen" (koulutusasteittain jaoteltuna)

Kun opoilta kysyttiin, onko helppoa löytää tietoa siitä, miten avoimen yliopiston opintojen perusteella voi hakea yliopistoon, niin 30 prosentin (n = 190) mielestä näin ei ole. Samoin 33 prosenttia oli sitä mieltä, että heidän ei ole helppoa saada selville, mitä valintaperusteita käytetään, kun opiskelija hakee avoimen väylän kautta yliopistoon. (Kuvio 5.)

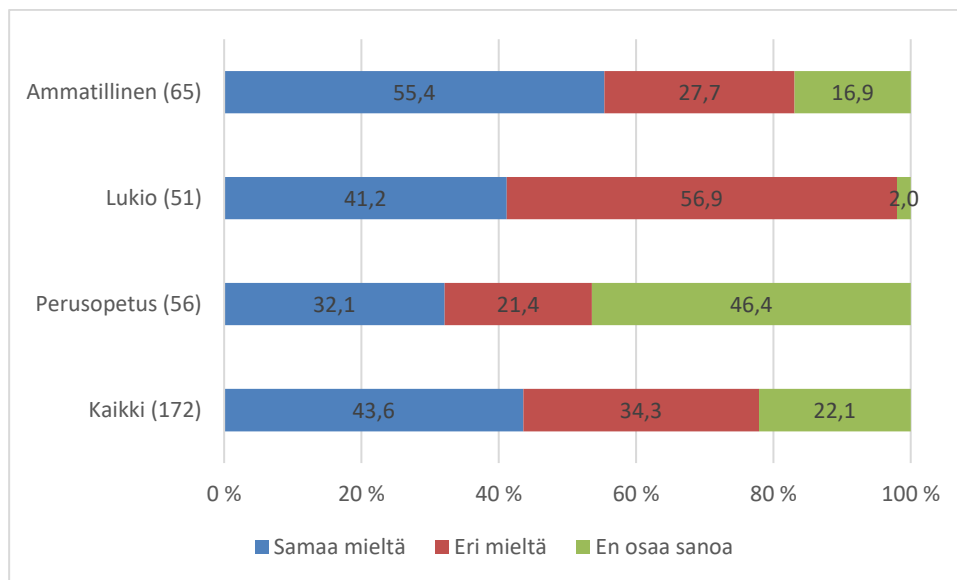

Kuvio 5. Tiedon löytämisen helppous siitä, miten haetaan ja mitä valintaperusteita käytetään avoimen väylän kautta hakiessa

Tiedotus ja neuvonta

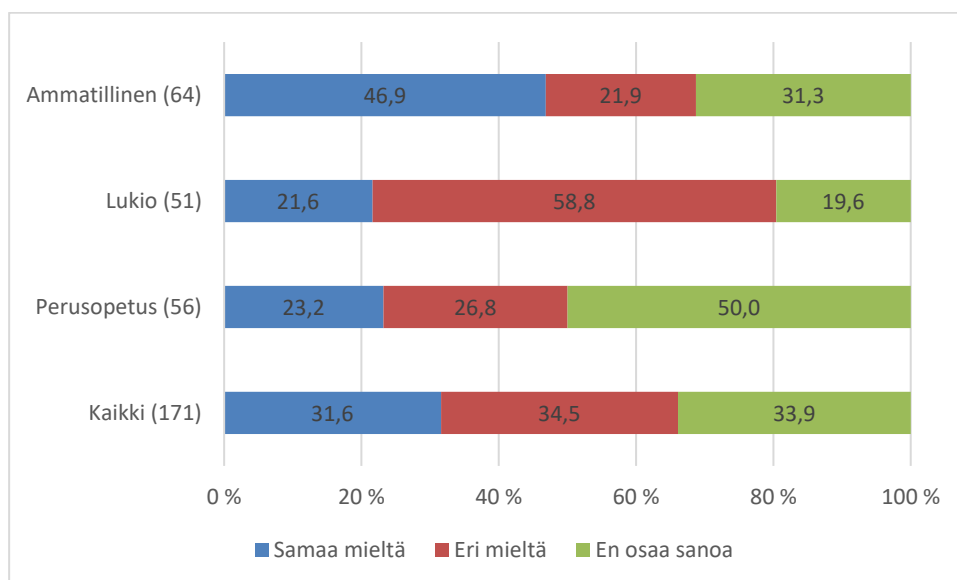
Avoimen väylän tiedotusta ja neuvontaa kartoitettiin viidellä väittämällä, jotka kohdistuivat Opintopolku.fi-palvelun selkeyteen, yliopistojen tiedotukseen ja hakijapalveluihin sekä yliopistossa tarvittavien opiskeluvalmiuksien kuvaukseen eri palveluissa.

Opoista (n = 172) noin 44 prosenttia oli sitä mieltä, että Opintopolku.fi-palvelussa on kerrottu selkeästi, miten opiskelijat voivat hakea yliopistoon tutkinto-opiskelijaksi avoimessa yliopistossa suoritettujen opintojen perusteella; eri mieltä oli 34 prosenttia ja viidennes (22 %) vastaajista ei osannut sanoa. Opinto-ohjaajien välillä oli eroja koulutusasteittain ($\chi^2(4) = 40,079$; $p < 0,001$): Lukion opot olivat perusopetuksen ja ammatillisen koulutuksen opoja kriittisempiä Opintopolku.fi-palvelun selkeyteen; ammatillisen koulutuksen opot pitivät palvelua selkeämpänä kuin perusopetuksen opot; eri koulutusasteen opot eroavat toisistaan myös ”En osaa sanoa”-vaihtoehdossa (eniten EOS perusopetuksen opoissa). (Kuvio 6.)

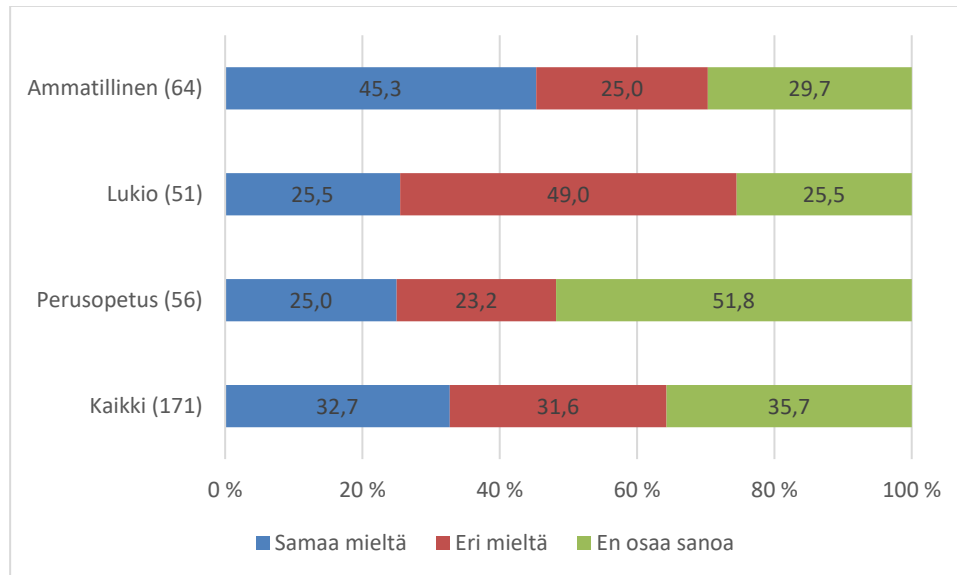
Kuvio 6. Avoimen väylästä kertomisen selkeys Opintopolku.fi-palvelussa (koulutusasteittain jaoteltuna)

Kun kysyttiin, onko yliopistossa tarvittavat opiskeluvalmiudet kerrottu riittävän selkeästi Opintopolku.fi-palvelussa, niin opinto-ohjaajien (n = 172) mielipiteet erosivat myös koulutusasteittain ($\chi^2(4) = 27,752$; $p < 0,001$): Ammatillisen koulutuksen opojen mielestä valmiudet on kuvattu riittävän selkeästi Opintopolussa verrattuna perusopetuksen ja lukion opoihin; lukion opojen mielestä taas näin ei ole verrattuna muihin; EOS-vastanneita oli enemmän perusopetuksen opoissa kuin lukion opoissa (kuvio 7).

Kuvio 7. "Yliopistossa tarvittavat opiskeluvalmiudet on kuvattu riittävän selkeästi Opintopolku.fi-palvelussa" (koulutusasteittain jaoteltuna)

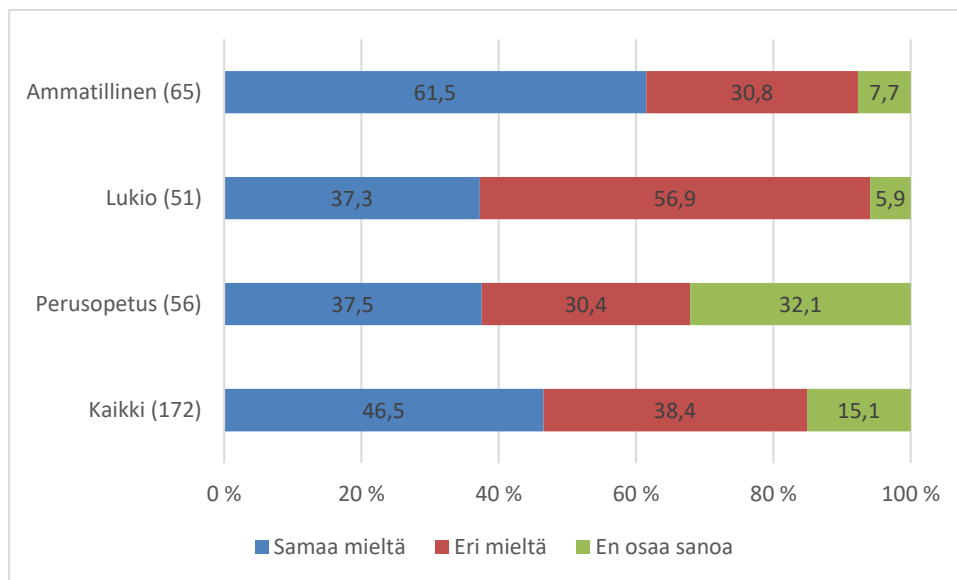
Vastanneiden (n = 171) mielipiteet opiskeluvalmiuksien kertomisen selkeydestä yliopistojen hakijapalveluissa olivat myös samansuuntaiset ($\chi^2(4) = 18,163$; $p = 0,001$): Verrattuna muihin opoihin lukion opojen mielestä yliopistossa tarvittavia opiskeluvalmiuksia ei ole kuvattu selkeästi hakijapalveluissa; EOS-vastanneita oli perusopetuksen opoissa enemmän kuin lukion ja ammatillisen koulutuksen puolella (kuvio 8).

Kuvio 8. ”Yliopistossa tarvittavat opiskeluvalmiudet on kuvattu riittävän selkeästi yliopistojen hakijapalveluissa” (koulutusasteittain jaoteltuna)

Miten selkeästi yliopistot tiedottavat avoimen väylästä? Lähes puolet (47 %) vastaajista (n = 172) on sitä mieltä, että tiedotus on selkeää, mutta 40 prosentin mielestä taas ei; 15 prosenttia vastaajista ei osannut sanoa. Opojen mielipiteet erosivat koulutusasteittain ($\chi^2(4) = 27,520$; $p < 0,000$): Ammatillisen koulutuksen opot pitävät yliopistojen tiedotusta avoimen väylästä selkeämpänä kuin perusopetuksen ja lukion opot; lukion opot ovat perusopetuksen opoja kriittisempiä yliopistojen tiedotukseen; EOS-vastanneita oli enemmän perusopetuksen opoissa kuin lukion ja ammatillisen koulutuksen opoissa. (Kuvio 8.)

Vastaajista (n = 189) 61 prosenttia oli samaa mieltä siitä, että ”Jos minulla on kysyttävää avoimen väylästä, niin saan helposti neuvontaa yliopistojen hakijapalveluissa”; 13 prosenttia vastaajista oli eri mieltä.

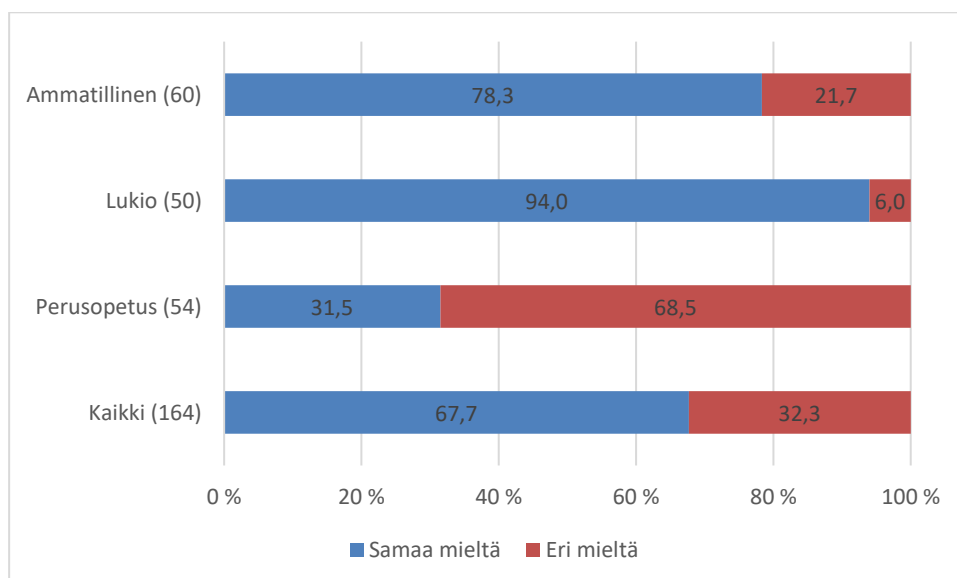

Kuvio 8. ”Yliopistot tiedottavat selkeästi, miten opiskelijat voivat hakea yliopistoon avoimessa yliopistossa suoritettujen opintojen perusteella” (koulutusasteittain jaoteltuna)

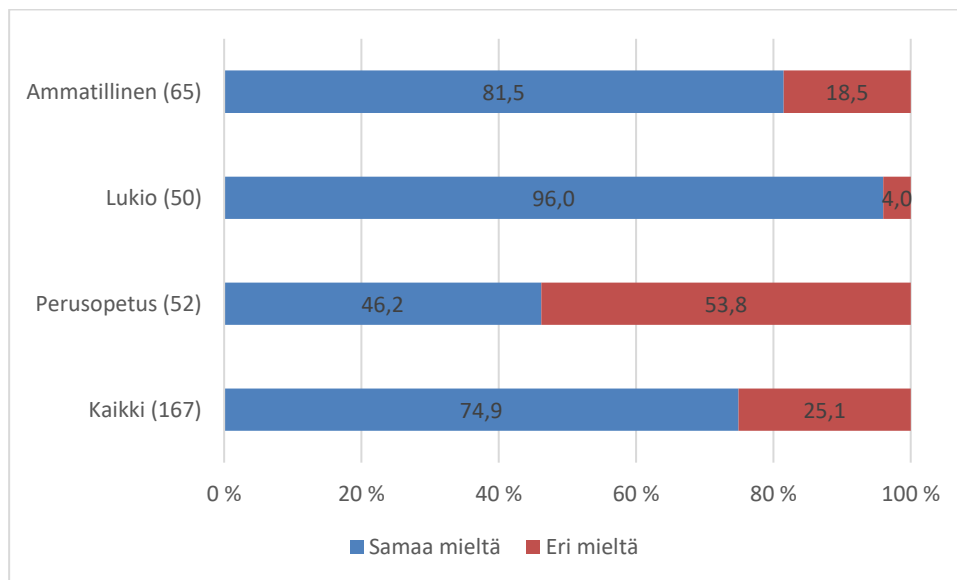
Oma ohjaustoiminta

Opinto-ohjaajien ohjaustoiminnasta esitettiin kolme väittämää siitä, millä tavoilla he kertovat avoimen väylästä opiskelijoille ja tuleeko ohjausvastuuta jakaa opojen ja opettajien kesken.

Vastaajista ($n = 164$) suurin osa (68 %) ilmoitti kertovansa avoimen väylästä opo-tunneillaan (kuvio 9), erityisesti lukion ja ammatillisen koulutuksen puolella; perusopetuksen puolella vain noin kolmannes ($\chi^2 (2) = 51,298$; $p < 0,001$). Tulokset olivat samansuuntaiset, kun kysyttiin väylästä kertomisesta henkilökohtaisissa tapaamisissa ($\chi^2 (2) = 51,298$; $p < 0,001$; kuvio 10).

Kuvio 9. Avoimen väylästä kertominen opo-tunneilla (koulutusasteittain jaoteltuna)

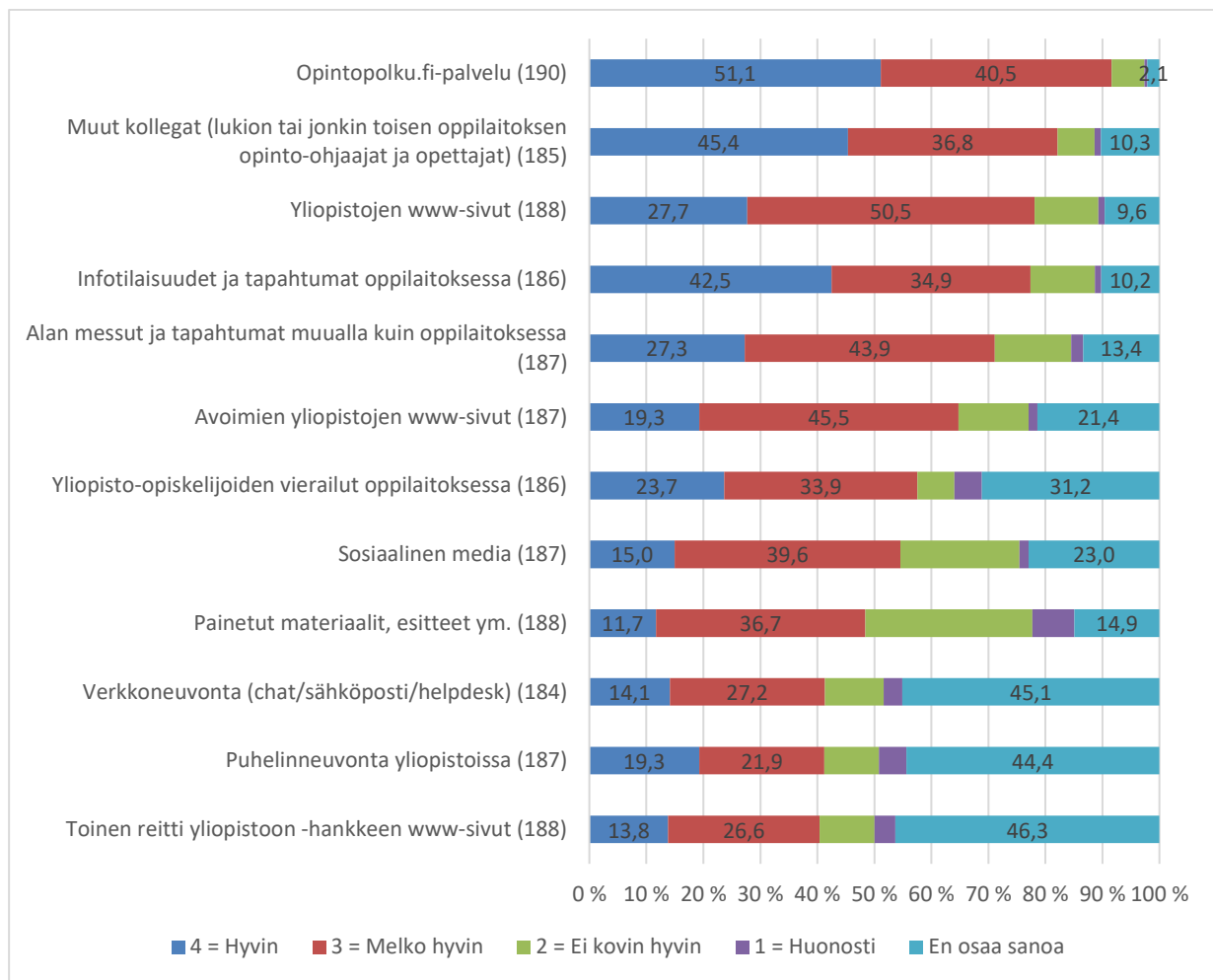
Kuvio 10. Avoimen väylästä kertominen opiskelijoille henkilökohtaisissa tapaamisissa (koulutusasteittain jaoteltuna)

Suurin osa (80 %) vastaajista (n = 190) oli samaa mieltä siitä, että *ohjausvastuuta opiskelualan ja oppilaitoksen valinnasta tulee jakaa opinto-ohjaajien ja opettajien kesken*; eri mieltä oli 13 prosenttia opoista ja 7 prosenttia ei osannut sanoa.

3.1.3 Tietolähteet ja palvelut

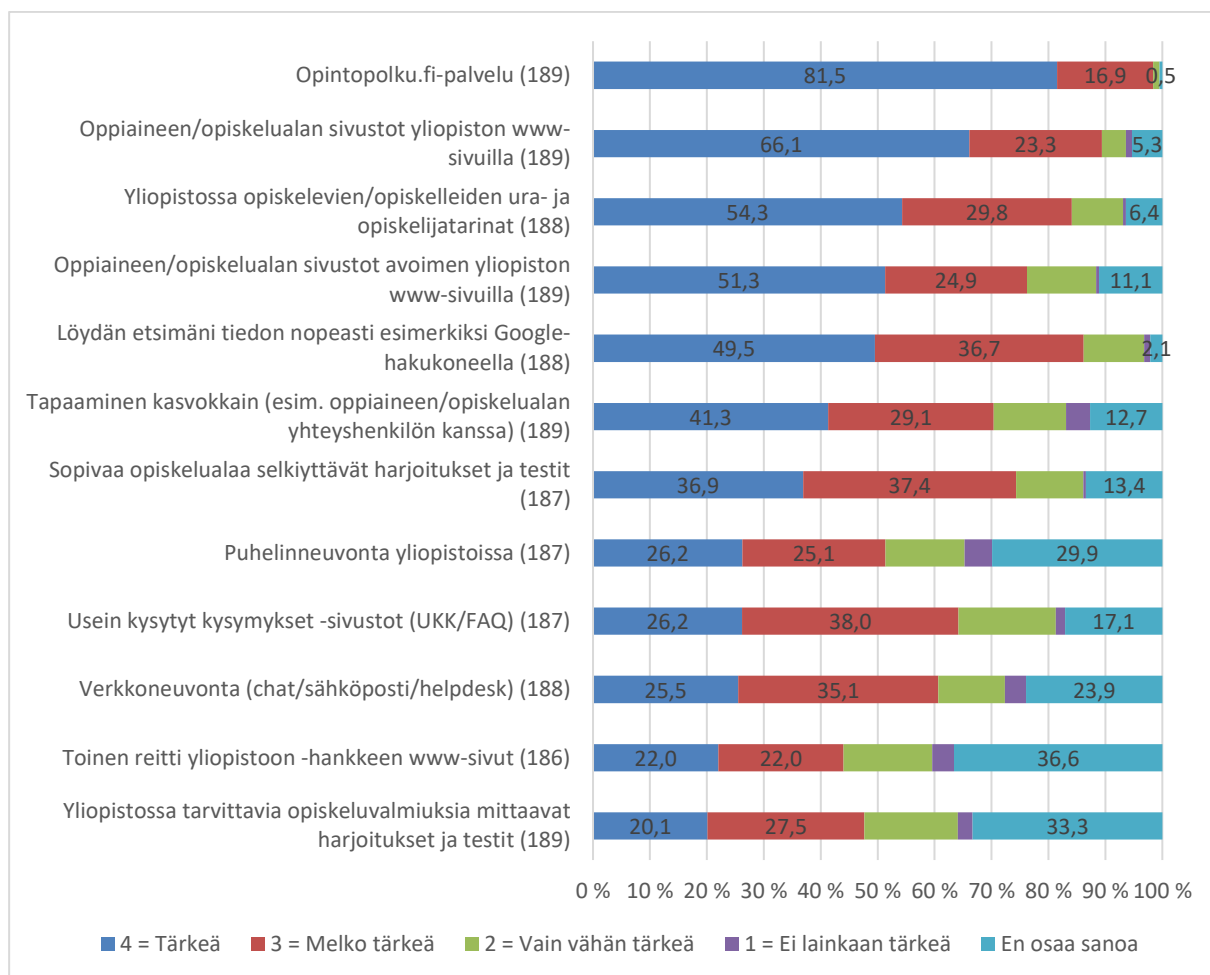
Opinto-ohjaajien tiedontarpeita avoimesta väylästä kysyttiin kahdella kysymyksellä: Miten hyvin eri tietolähteet palvelevat heidän tiedontarpeitaan työssään (asteikko: 1 = huonosti, 2 = ei kovin hyvin, 3 = melko hyvin, 4 = hyvin; en osaa sanoa) ja miten tärkeinä he pitävät eri palveluita työssään (asteikko: 1 = ei lainkaan tärkeä, 2 = vain vähän tärkeä, 3 = melko tärkeä, 4 = tärkeä; en osaa sanoa).

Parhaiten opojen tiedontarpeita avoimen väylästä palvelevat Opintopolku.fi-palvelu, kollegat ja yliopistojen www-sivut. Infotilaisuudet ja tapahtumat oppilaitoksessa sekä alan messut ja tapahtumat muualla kuin omassa oppilaitoksessa ovat edelleen tärkeitä tiedonlähteitä. Yli puolet (55 %) vastaajista pitää myös sosiaalista mediaa toimivana tiedonlähteenä avoimen väylästä. (Kuvio 11.)

Kuvio 11. Miten hyvin eri tietolähteet palvelevat opinto-ohjaajien tiedontarpeita työssään

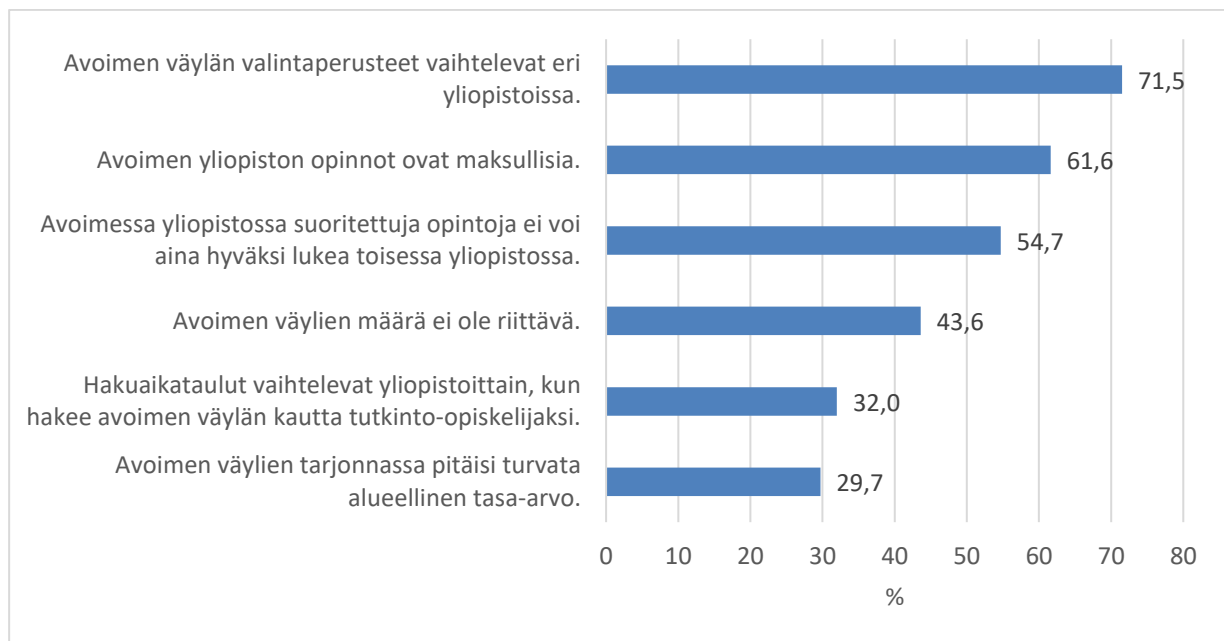
Palveluista tärkeimpiä avoimen väylän osalta opinto-ohjaajille ovat Opintopolku.fi-palvelu sekä opiskelualojen / oppiaineiden omat sivut yliopistojen verkkosivuilla. Myös ura- ja opiskelijatari-
nat sekä avoimen yliopiston sivut ovat tärkeitä. Google-hakukoneella tiedon löytämistä nopeasti
pidettiin niin ikään tärkeänä. (Kuvio 12.)

Kuvio 12. Miten tärkeänä opinto-ohjaajat pitävät eri palveluita työssään

3.1.4 Avoimen väylän haasteet

Kysyimme opinto-ohjaajilta avoimen väylän keskeisimpiä haasteita pyytämällä valitsemaan kolme tärkeintä haastetta annetuista vaihtoehdoista. Tärkeimmäksi avoimen väylän haasteeksi opinto-ohjaajat nimesivät sen, että avoimen väylän valintaperusteet vaihtelevat eri yliopistoissa (72 % opoista oli valinnut tämän yhdeksi keskeisimmäksi haasteeksi). Toiseksi tärkeimpänä haasteena opot (62 %) pitävät sitä, että avoimen yliopiston opinnot ovat maksullisia. Kolmanneksi tärkeimpänä haasteena pidetään sitä, että avoimessa yliopistossa suoritettuja opintoja ei aina voi hyväksi lukea toisessa yliopistossa (55 % opoista). Avoimen väylien määrää piti 44 prosenttia opoista haasteena ja avoimen väylän hakuaikeita vaihtelevuutta yliopistoittain 32 prosenttia opoista. Vähiten haasteellisenä opot pitivät alueellisen tasa-arvon turvaamista avoimen väylien tarjonnassa. (Kuvio 13.)

Kuvio 13. Avoimen väylän haasteet opinto-ohjaajien mielestä

3.1.5 Avoimet kysymykset

Kyselyssä opinto-ohjaajia pyydettiin vapaamuotoisesti kertomaan näkemyksiään ja kokemuksiinsa avoimen väylästä ja sen kehittamisestä myös avointen kysymysten avulla. Tavoitteena oli, että eri koulutusasteilla toimivat opinto-ohjaajat voivat omasta asemastaan ja näkökulmastaan tuoda esille tärkeitä pitämiään asioita avoimen väylästä hakutapana yliopistoon.

Kyselyssä esitettiin seuraavat avoimet kysymykset:

1. Mitä ajattelet avoimen väylästä hakutapana yliopistokoulutukseen?
2. Millaista tiedotusta, materiaalia, koulutusta tai jotain muuta kaipaat työhösi, kun mietit opiskelijoiden ohjaamista ja heille kertomista eri hakuvaihtoehdoista (esim. avoimen väylästä) yliopisto-opintoihin?
3. Missä vaiheessa opiskelijoille on mielestäsi tärkeää kertoa mahdollisuudesta hakea avoimen yliopiston opintojen perusteella yliopistoon tutkinto-opiskelijaksi? (Esim. perusasteella, toisen asteen opintojen aloitusvaiheessa, toisen asteen opintojen loppuvaiheessa)?
4. Mitkä ovat mielestäsi parhaimmat tavat tutustua yliopisto-opiskeluun jo toisen asteen opintojen aikana? (Esim. messut, tutustumiskäynnit, orientoivat opintojaksot yliopisto-opintoihin, ...)
5. Millaisia opiskeluvalmiuksia opiskelijat mielestäsi tarvitsevat pärjätäkseen yliopisto-opinnoissa?

Opinto-ohjaajat olivat kirjoittaneet kysymyksiin varsin lyhyesti. Monet heistä olivat vastanneet vain parilla sanalla tai kirjoittaneet luettelon eri asioista. Myös puuttuvien vastausten osuus oli verrattain suuri. Vain ensimmäiseen avoimeen kysymykseen osa vastaajista oli kirjoittanut laueammin ja myös perustellut näkemyksiään. Vastausten niukkuus voi selittyä vastaustilanteella.

Eri koulutusasteilla toimiville opinto-ohjaajille jaettiin paperilomake täytettäväksi omissa seminaareissaan, joissa ei ollut varattu erikseen aikaa lomakkeen täyttämiseksi. Lomakkeen olisi voinut täyttää myöhemminkin ja palauttaa avoimen yliopiston esittelypisteeseen tai vaihtoehtoisesti sen olisi voinut täyttää myös verkossa, mutta kovinkaan moni vastaajista (n = 42) ei käyttänyt näitä mahdollisuuksia. Vastaajien asema näkyi vastausten laajuuden vertailussa siten, että lukion opinto-ohjaajat, joille avoimen väylä on ajankohtaisempi ja tutumpi ohjaustyössä kuin muiden koulutusasteiden opinto-ohjaajille, olivat kirjoittaneet pitempiä ja sisällöllisesti monipuolisempia vastauksia.

3.1.5.1 Mitä ajattelet avoimen väylästä hakutapana yliopistokoulutukseen?

Ensimmäisen kysymyksen tavoitteena ei ollut niinkään selvittää, millaista tietoa opinto-ohjaajilla on avoimen väylästä, vaan pikemminkin kartoittaa, millaisena hakutapana he pitävät avoimen väylää yliopistoon ja millaisia ajatuksia se heissä herättää. Seuraavassa kuvataan ensin vastausten määrällistä jakautumista päävastausluokkiin, jonka jälkeen tarkastellaan vastausten sisällöllistä luokittelua.

Valtaosa kysymykseen vastanneista (n = 143) piti avoimen väylää hyvänä, tärkeänä ja tarpeellisenä vaihtoehtona (yhteensä 71 %). Heistä 27 prosenttia ei perustellut arviotaan tarkemmin. Vastaajista useat kuitenkin perustelivat myönteistä suhtautumistapaansa avoimen väylään ja täydensivät arviotaan kehittämis ehdotuksilla ja kommentteilla. Vain kahdeksan vastaajaa suhtautui väylään yksinomaan kielteisesti tai varauksellisesti. Neljäsosa kyselyyn vastanneista ei vastannut kysymykseen. (Taulukko 4.)

Taulukko 4. Opinto-ohjaajien ajatuksia avoimen väylästä hakutapana (n = 191)

Myönteinen, ei tarkempia perusteluja (27 % vastaajista)
Erittäin hyvä/tarpeellinen/tärkeä, erinomainen hakutapa/vaihtoehto/mahdollisuus (10 %)
Hyvä vaihtoehto, mahdollisuus, tärkeä (17 %)
Myönteinen + tarkempia perusteluja/rajoituksia/kriittisiä kommentteja, kehittämis ehdotuksia (44 %)
Kielteinen tai varauksellinen (2 %)
Vastaus puuttuu (25 % vastaajista)

Seuraavassa esiteltävät tulokset pohjautuvat aineiston laadulliseen analysointiin. Vastaajien perustelut kuvataan esitettyjen mainintojen suuruusjärjestyksen mukaan, mutta luokkien esitysjärjestys ei viittaa suoraan niiden sisällölliseen painoarvoon. Laadullisella analysoinnilla tavoitellaan ensisijaisesti ilmiön mahdollisimman monipuolista kuvaamista ja vastausten sisällöllisen vaihtelun esiin tuomista vastaajien näkökulmasta.

Myönteisesti avoimen väylään suhtautuvien **vastaajien perustelut** luokiteltiin kuuteen luokkaan:

- 1) **Tutustuminen omaan alaan, opintoihin ja opiskeluvalmiuksiin** (13 mainintaa)
- 2) **Mahdollisuuksien lisääminen** (12 mainintaa)
- 3) **Yleinen kommentti väylän tarpeellisuudesta; vaihtoehto, erilaiset reitit** (11 mainintaa)
- 4) **Testaa motivaatiota** (6 mainintaa)
- 5) **Antaa harkinta-aikaa; välivuoden hyödyntäminen** (5 mainintaa)
- 6) **Mahdollisuus työssäkäyville, aikuisille** (4 mainintaa)

Seuraavaan on poimittu vastausesimerkkejä kutakin luokkaa edustavista vastauksista.

Tutustuminen omaan alaan, opintoihin ja opiskeluvalmiuksiin

Antaa harkinta-aikaa siitä onko ala itselle sopiva, kun avoimen kautta pääsee tutustumaan opintoihin. (ID124)

Hyvä tapa tutustua opintoihin ja osoittaa kyky selviytyä opinnoista. (ID9)

Hyvä asia, koska samalla voi tutustua alaan ja selkeyttää omia kiinnostuksiaan ja käsitystä omista opiskeluvalmiuksista. (ID40)

Mahdollisuuksien lisääminen

Tätä kautta myös niillä, jotka eivät onnistuneet yo-kirjoituksissa on mahdollisuus tulla valituksi. (ID140)

Loistava mahdollisuus erityisesti hakupainealoilla. (ID73)

Yksi väylä muiden joukossa, antaa mahdollisuuksia hakijoille, jotka eivät aiemman koulutustautan vuoksi ole hakukelpoisia tai eivät ole läpäisseet aiemmin. (ID131)

Myös ammatillisen puolen jatkokoulutusvaihtoehtona hyvä. (ID10)

Yleinen kommentti väylän tarpeellisuudesta; vaihtoehto, erilaiset reitit

Todella hyvää, motivoiva ja toivottavasti tulevaisuudessa yhä yleistynä väylä. (ID97)

Erittäin tärkeä väylä. Puhumme yleisestä jatko-opinto-oikeudesta. Pitäisi myös toteutua erilaisten reittien kautta. (ID188)

Hienoa, että sitä kehitetään yhdeksi vaihtoehdoksi perinteisen hakutavan rinnalle. (ID25)

Testaa motivaatiota

Testaa erinomaisesti taidot ja motivaation. (ID107)

Hyvä väylä. Sitä kautta varmasti hakee alalle motivoituneita ja soveltuvia opiskelijoita. (ID146)

Mielestäni hyvä vaihtoehto, ne ketkä oikeasti tähtäävät yliopistoon niin voivat lähteä suorittamaan opintojaan jo avoimen kautta, kertoo motivaatiosta ja halusta. (ID185)

Antaa harkinta-aikaa; välivuoden hyödyntäminen

Tuo rauhaa ja turvaa sille, että saa rauhassa kasvaa ja myöhemmin päästä kiinni opintoihin. (ID59)

Voi helpottaa monen paineita koskien valintauudistusta. (ID74)

Hyvä tapa hyödyntää välivuosi - avoimen opinnot. (ID59)

Mahdollisuus työssäkäyville, aikuisille

Sitä voi kokeilla vaikka työn ohessa onko tutkintoala itselle sopiva. (ID37)

Yksi hyvä vaihtoehto esim. työn ohessa jatkaa opintoja. (ID119)

Reilu systeemi mm. työssäkäyville. (ID179)

Monet vastaajista pitävät hakutapaa periaatteessa hyvänä, mutta siihen sisältyi nykytilanteessa myös epäkohtia. Vastaajien **kehittämisehdotukset ja kriittiset kommentit** luokiteltiin viiteen luokkaan:

- 1) **Opintojen maksullisuus** (14 mainintaa)
- 2) **Opiskelupaikkojen ja väyliä vähäinen määrä** (9 mainintaa)
- 3) **Selkiytymätön, heikko tunnettuus** (8 mainintaa)
- 4) **Ei sovi kaikille** (5 mainintaa)
- 5) **Valintakriteerien vaihtelu** (3 mainintaa)

Seuraavassa esitellään vastausesimerkkejä eri vastausluokista.

Opintojen maksullisuus

Joskus mahdollisuus maksuttomaan suorittamiseen pienituloisille. (ID50)

Maksullisuuden takia epätasa-arvostava. (ID157)

Suurimpana ongelmana on maksullisuus. (ID174)

Opiskelupaikkojen ja väyliä vähäinen määrä

Volyymin pitäisi olla suurempi, jotta nuoret kokisivat todellisena, realistisena mahdollisuutena. (ID73)

Paikkoja lisää, että olisi todellinen, toimiva väylä. (ID81)

Väyliä määrä voisi olla runsaampi. (ID133)

Tarjonnan alueellinen epätasa-arvo. (ID174)

Selkiytymätön, heikko tunnettuus

Liian vähän tunnettu. (ID38)

Tiedotusta olisi lisättävä. (ID88)

Se on vielä selkiytymätön ja epämääräinen ja riippuu yliopistosta. (ID186)

Ei sovi kaikille

Jos vaatii parhaat arvosanat, ei toimi kuin pienelle osalle. (ID55)

Amiksesta hakee vähän. (ID115)

Toimin aikuisten perusopetuksen opinto-ohjaajana. Opiskelijani ovat iältään n.19-63, keski-ikä 35v. KAIKKI ovat maahanmuuttajia eikä heistä monikaan jatka toisen asteen perustutkinnon jälkeen. Tähän mennessä 2015-2020 vain yksi on jatkanut AMKiin. (ID154)

Valintakriteerien vaihtelu

Yliopistojen erot ovat vielä aivan liian suuria. Valintakriteerit ja pohjakoulutusvaatimukset. (ID168)

Valitettavan hämmentävä, koska väylillä on eri vaatimukset. (ID170)

Kielteisesti tai varauksellisesti avoimen väylään suhtautuvat toivat vastauksissaan esille erilaisia hakutapaa liittyviä epäkohtia:

Valintaperusteet valtakunnalliseksi, helpottaa ohjaustyötä. Eri oppiaineissa eri määrä opintopisteitä, joita pitää tehdä, jotta on hakukelpoinen. Tuntuu kummalliselta. Joillakin aloilla (matemaattiset xx yo) eivät ole maksullisia, muut ovat. Yrittääkö kalastella opiskelijoita maksuttomuudella ja vähällä opintopistemäärällä? Osa opinnoista päiväopintoihin integroitu - miten lukion päättänyt, työssäolevat tai vielä lukiossa olevat pääsevät kursseille? (ID173))

Ammatillisen pt:n taustaisille hakijoille tämä MAKSULLINEN väylä ei voi olla ainoa tapa päästä yliopisto-opintoihin! Pitää olla myös valintakoe! (ID132)

Tähän asti se on ollut aika marginaalinen tapa saada opiskelupaikka, toivottavasti tämä tulee muuttamaan aidosti. (ID180)

Ei pitäisi olla merkittävä väylä, koska lisää tavallaan väli vuosia. (ID184)

3.1.5.2 Millaista tiedotusta, materiaalia, koulutusta tai jotain muuta kaipaavat työhösi, kun mietit opiskelijoiden ohjaamista ja heille kertomista eri hakuvaihtoehtoista (esim. avoimen väylästä) yliopisto-opintoihin?

Opinto-ohjaajista monet (n = 74) eivät vastanneet lainkaan tähän kysymykseen, minkä ohella osa opoista arvioi, että tarvetta lisäkoulutukselle tai materiaaleille ei ollut omaan asemaan liittyen tai tietoa oli jo riittävästi (taulukko 5).

Taulukko 5. Millaista tiedotusta, materiaalia, koulutusta ym. opinto-ohjaajat kaipaavat työhönsä (n = 191)

Ei vastausta (n = 74; 39 %)
Ei tarvetta, kysymys ei vastaajan kannalta relevantti (esim. vastaaja perusasteen opo) (7 vastausta; 3,5 %)
Tyytyväinen nykyiseen (3 vastausta; 1,5 %)
Muu sisällöllinen vastaus (n = 107; 56 %)

Ei tarvetta lisätiedolle:

Koska työskentelen yläkoulussa niin avoimen yliopiston ja avoimen väylä ei ole ensimmäinen prioriteettini. (ID10)

Peruskoulun opona en kaipaa paljon koulutusta. Harva haluaa kuulla peruskoulussa yliopistosta, kun lukio / ammatillinen kiinnostaa enemmän. (ID43)

Tyytyväinen nykyiseen:

Tieto perusasteen opoille tuntuu tällä hetkellä riittävältä. (ID25)

Olen itse työskennellyt aiemmin avoimessa yliopistossa, joten olen aika hyvin kartalla. (ID166)

TRY-sivut on hyvät :-). (ID52)

Opojen vastauksista tuli esille, että osa heistä katsoi tarvitsevänsä lisätietoa ja materiaalia itselleen (23 mainintaa), mutta hieman useampi arvioi tiedontarvetta enemmän oppilaidensa tiedontarpeen näkökulmasta (30 mainintaa).

Opot pitivät **tärkeinä opiskelijoille** seuraavia kolmea päätoimintatapaa:

Uratarinat: *uratarinat hyviä peruskoululaisten kanssa; Netissä videoita opiskelijatarinoista; uratarinoita tätä väylää edenneistä (ID4, 28, 40)*

Vierailut: *vierailumahdollisuudet korkea-asteen oppilaitoksiin; vierailijoita; Kouluihin tyyppe, joka on mennyt alalle tällä väylällä (ID38, 37, 76)*

Some, videot: *lyhyet videoklipit; chat-kyselytunnit; videot selkokielellä maahanmuuttajien tarpeisiin; Hyviä, tiiviitä ja selkeitä videoita youtubeen; selkeät verkkosivut (opiskelijaa ajatellen rakennetut) (ID20, 31, 35, 47)*

Opojen **omat toiveet** kohdistuivat seuraaviin asioihin:

Nettisivut ja muu (sähköinen) materiaali:

Informatiiviset nettisivut (esim. selkeitä infograafeja) ovat kaikessa ohjaustyössä hyödyksi. (ID27)
Valmiita esityksiä opoille käytettäväksi tunneilla. (ID56)

Mainosvideoita ym. materiaalia, jota voi itsekin helposti jakaa somessa & näyttää tunnilla. (ID78)

Omat hakuinfo paketit, jotka lähetettäisiin meille opoille, jottei jokaisen tarvitse väsäätä omia info-paketteja. Esim. diasarja, jonka voi esittää opettajille tai jotain muuta sähköistä materiaalia. Paperisetkin on hyviä, mutta sähköiset enemmän tätä päivää. (ID185)

Verkostoituminen: mahdollisuus verkostoitua ja tavata kollegoja eri asteilta (ID8)

Vierailut: yliopiston järjestämä vuosittainen opoilta ja tutustumispäivät eri tiedekuntiin; vierailija kertomaan esim. tästä hankkeesta (ID25, 50)

Korkeakouluyhteistyö: Webinaari yliopiston ohjausväen kanssa; säännölliset koulutukset / infot korkeakoulujen taholta (ID38, 47)

Opinto-ohjaajien toiveet tiedon ja materiaalien esittämismuodosta ja sisällöistä luokiteltiin seuraaviin luokkiin:

- 1) **Nettisivut;** vastaaja toivoo nettisivuja, mutta ei tarkenna niiden sisältöjä (19 mainintaa)
- 2) **Sisällöt netissä;** vastaaja kertoo tarkemmin, millaisia asioita tulisi kertoa verkkosivuilla (19 mainintaa)
- 3) **Kriittinen;** vastaajalla kriittinen kannanotto tai kehittämis ehdotus asiaan (8 mainintaa)
- 4) **Avoimen väylää** koskevat sisällölliset toiveet; ei kuvattu missä esitettynä (7 mainintaa)
- 5) **Yleinen;** yleinen kommentti asiaan (7)
- 6) **Sisällöt;** vastaaja kertoo jonkin yleisen sisällöllisen asian (4 mainintaa)
- 7) **Koonnos;** vastaaja toivoo jotain yleistä koonnosta asiasta (4 mainintaa)

Seuraavassa esitellään vastausesimerkkejä eri vastausluokista.

Nettisivut: Selkeät, toimivat, konkreettiset, ajantasaiset nettisivut.

Sisällöt netissä: Seuraaviin tiedon yksipaikkaisuutta koskeviin toiveisiin tiivistyvät monen opinto-ohjaajan verkkosivuja koskevat toiveet:

Olisi hienoa, jos jollekin yhdelle nettisivulle/yhteen paikkaan olisi koottuna kaikki ne yliopistot, joissa on väylä, sekä myös tieto miten paljon avoimen opintoja vaaditaan. Toki tietoa löytyy opintopolusta, mutta olisi hienoa, jos olisi parempi yhtenäinen nettisivusto, johon on koottu tietoa juuri tästä (missä voi opiskella, mitä avoimen opintoja on tarjolla, minkä verran opintopisteitä tulee tehdä, että voi hakea väylän kautta, milloin hakuaika jne.). Onko tällaista? (ID164)

Helposti saatavilla olevaa tietoa opintopolussa & yliopistojen omilla sivuilla (ID132)

Selkeyttä ja yksipaikkaisuutta. Kaikki tieto olisi yhdessä paikassa ja ei lukemattomien klikkauksien päässä. (ID158)

Erillinen www-sivu, josta löytyisivät avoimen opinnot ja väylät kootusti ja vertailtavissa ollen. (ID180)

Kriittinen: Opinto-ohjaajat kohdistavat kehittämis ehdotuksensa erityisesti Opintopolku.fi-sivustoon ja yliopistojen tarjoamaan materiaaliin:

Opintopolku.fi sivusto ei mielestäni ole täysin toimiva. (ID51)

Nyt Opintopolussa väylät sekoittuvat tutkinto-opiskeluun ja hakutuloksia tulee liikaa (toimimattomat algoritmit). (ID180)

Peruskoululaisia perehdytän aika löysästi yliopisto-opintoihin. Moni yliopistoista kertova materiaali on liian vaikea peruskoululaisen tulkittavaksi. Tiedekuntien omat sivut on suurimmalle osalle hepreaa, joten olen pitkälti lopettanut tehtävät jotka liittyvät niihin. (ID175)

Avoimen väylä: Opinto-ohjaajat toivoivat selkeyttä avoimen väylää koskeviin valintaperusteisiin.

Kootusti tietoa siitä missä koulutuksissa avoimen väylä on käytössä ja kuinka paljon avoimen opintoja vaaditaan, jotta voi tulla valituksia väylän kautta. (ID63)

kootusti eri avoimissa yliopistoissa tehtyjen kokonaisuuksien korvattavuus muissa oppilaitoksissa (ID65)

mitkä valintaperusteet, kesto eli kauan menee suorittamiseen + hinta (ID65)

Avoimen väylät valtakunnallisiksi ja alakohtaisiksi yliopistokohtaisten sijaan. Tieto siitä, mihin asti valintaperusteet ovat voimassa (esim. vuodelle 2022 asti tms.) (ID174)

Seuraavissa vastauksissa on lisäksi tuotu esille yleisiä ja kohdennettuja tiedotusta koskevia kommentteja.

Yleinen kommentti: *KISS-sääntö! Pidetään asia ja kuvaukset realistisina, totuudenmukaisina ja yksinkertaisina. (ID176)*

Sisällöt: *Selkeä fakta-paketti tyyliin "Miten etenet A:sta Ö:hön?" (ID138); Selkeyttä / lisätietoa ammatillisen perustutkinnon jälkeisestä hausta yliopistoon; Yhdistelmäutkintolaisten hakuvaihtoehdot (ID118)*

Koonnos: *Yhteen paikkaan koottu tietopaketti. (ID13)*

3.1.5.3 Missä vaiheessa opiskelijoille on mielestäsi tärkeää kertoa mahdollisuudesta hakea avoimen yliopiston opintojen perusteella yliopistoon tutkinto-opiskelijaksi? (Esim. perusasteella, toisen asteen opintojen aloitusvaiheessa, toisen asteen opintojen loppuvaiheessa?)

Vastanneiden opinto-ohjaajien (n = 139) mielestä avoimen väylästä hakutapana yliopistoon tulee kertoa opiskelijoille pääsääntöisesti toisen asteen koulutuksen aikana (taulukko 6).

Jotkut olivat sitä mieltä, että mahdollisuudesta hakea yliopistokoulutukseen on tärkeää kertoa toisen asteen opintojen alussa (17 prosenttia vastanneista) ja toiset taas, että toisen asteen opintojen lopussa (17 %). Myös jo perusasteen opintojen aikana avoimen väylästä tulee kertoa opiskelijoille muutamien vastaajien mielestä. Alla on esimerkkejä opinto-ohjaajien vastauksista:

Lukiassa (toisella asteella) silloin, kun käydään läpi hakemista jatko-opintoihin. (ID83)

Toisen asteen alkuvaiheessa jo, koska opiskelijat valmistuvat niin eri aikoihin. (ID190)

Toisen asteen opintojen loppuvaiheessa luontevaa kertoa erilaisia mahdollisia väyliä yliopistoon opintoihin. Toki, jos opiskelija haluaa liittää lukio-opintoihin korkeakouluopintoja, voisiko vaihtoehtoina olla myös avoimen yliopiston opinnot, jolloin tieto niistä on tärkeää kertoa jo toisen asteen opiskelujen alkaessa. (ID157)

Perusasteelta alkaen. Milloinkaan ei tiedä, milloin asia uppoaa kehenkin eli on ajankohtaista. (ID148)

Taulukko 6. Missä vaiheessa opiskelijoille tulee kertoa avoimen väylästä

Luokittelukategoria	f	%
Toisen asteen alussa	24	17,3
Toisen asteen lopussa	24	17,3
Toisella asteella	20	14,4
Perus- ja toisella asteella	19	13,7
Toisen asteen alussa ja lopussa	15	10,8
Toisen asteen puolivälissä	14	10,1
Perusasteella	5	3,6
Toisen asteen puolivälissä ja lopussa	5	3,6
Perusasteelta eteenpäin	4	2,9
Kaikissa vaiheissa	3	2,2
Perusasteella ja toisen asteen alussa	2	1,4
Toisen asteen alusta eteenpäin	2	1,4
Perusasteella ja toisen asteen lopussa	1	0,7
Muu	1	0,7
YHTEENSÄ	139	100

3.1.5.4 Mitkä ovat mielestäsi parhaimmat tavat tutustua yliopisto-opiskeluun jo toisen asteen opintojen aikana?

Vastanneiden opinto-ohjaajien (n = 134) mielestä parhaimmat tavat opiskelijoiden tutustua yliopisto-opiskeluun jo toisen asteen opintojen aikana ovat tutustumiskäynnit ja vierailut yliopistoissa, orientoivat opintojaksot (ja kurkistuskurssit, joista oli seitsemän mainintaa), messut sekä vierailijat / opiskelijavierailijat omassa oppilaitoksessa. Muutamia mainintoja saivat esittelyvideot / somevideot ja muut tapahtumat. Avoimen yliopiston opinnot/kurssit mainittiin vain kahdesti. (Taulukko 7.)

Taulukko 7. Parhaimmat tavat tutustua yliopisto-opiskeluun

Luokittelukategoria	f	%
Tutustumiskäynnit, vierailut	85	35,4
Orientoivat opintojaksot	52	21,7
Vierailijat	27	11,3
Messut	25	10,4
Opiskelijavierailijat	17	7,1
Kurkistuskurssit	7	2,9
Videot, esittelyvideot, somevideot	4	1,7
Tapahtumat	3	1,3
En osaa sanoa	3	1,3
Infot, tietoiskut, tiedottaminen	3	1,3

Yhteistyökurssit lukiossa	2	0,8
Avoimen yo:n kurssit/opinnot	2	0,8
Muu	2	0,8
Opiskelijatarinat	1	0,4
Orientaatiojaksot	1	0,4
Lyhyet aloihin tutustumiset	1	0,4
Väyläopinnot	1	0,4
Tutustumisviikot	1	0,4
Yksilökeskustelut	1	0,4
Verkkosovellus (videot ja tehtävät)	1	0,4
Shadowing	1	0,4
YHTEENSÄ (mainintoja)	240	100

Alla muutamia opinto-ohjaajien vastauksia:

Parhaiten ehkä niin, että on monia tapoja portaittain edettäväksi. (ID1)

Somevideot nuorten opiskelijoiden tekeminä. (ID25)

Tutustumiskäynnit, orientoivat opintojaksot, vierailijat <- alumnit. Kivahan se olisi, jos orientoivia opintojaksoja järjestettäisiin niin, että kaikki pääsevät niihin halutessaan osallisiksi. (ID51)

Verkkoluennot yms helpottavat vähän tilannetta, niistä kaipaisin tietoa kootusti. (ID64)

Koe kampus –tyyppiset tapahtumat (ID65)

Opintojaksojen toteutus on ollut vaikeaa erityisesti ruotsinkielisissä koulutuksissa (ID96)

Edelleen myös oppitunnit + yksilökeskustelut (ID148)

Käytännössä maaseutukouluissa tutustuminen yliopistoihin on hankalaa, kun yliopistot ovat kaukana. Tärkeintä olisi saada kaikki käymään edes kerran oikeasti itse yliopistolla, jotta asia konkretisoituu. Tutustumispäivät ovat hyviä. (ID158)

Eri tavat palvelevat eri opiskelijoita. Toisille on tärkeää haistella fiilistä yliopistolla, toiset kaipaavat rohkaisevaa esimerkkiä, kolmannet selkeää tietoa. (ID174)

...toki messutkin hyviä, mutta usein ei selviä silloin kovin tarkkaa, että millaista opiskelu yliopistossa on ja mitä se oikeasti vaatii opiskelijalta. (ID185)

Tutustumiskäynnit ja erityisesti opiskelijavierailijat tulivat esille myös vuonna 2019 toteutetussa lukioiden korkeakoulu- ja työelämäyhteystyötä selvittäneessä hankkeessa, jonka aineistona oli kysely rehtoreille sekä muutamien lukioiden opinto-ohjaajien, opettajien ja abiturienttien haastattelut (Ahola, Aittola, Salminen & Spoof 2020; hankkeen loppuraportti saatavilla verkossa osoitteessa <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-823-6>).

3.1.5.5 Millaisia opiskeluvalmiuksia opiskelijat mielestäsi tarvitsevat pärjätäkseen yliopisto-opinnoissa?

Opinto-ohjaajien (n = 117) vastaukset opiskelijoiden tarvitsemista opiskeluvalmiuksista yliopisto-opinnoissa jaettiin 11 kategoriaan (taulukko 8). Opinto-ohjaajien mielestä opiskelijat tarvitsevat eniten *itsenäisyyttä ja itseohjautuvuutta* yliopisto-opinnoissa (62 mainintaa). *Tiedon hankintaan, käsittelyyn ja analysointiin ja opiskelu- ja tietotekniikkaan liittyviä taitoja* (60 mainintaa) sekä *luku- ja kirjoitustaitoja* (44 mainintaa) opot korostivat myös yliopisto-opinnoissa tarvittavina opiskeluvalmiuksina.

Opiskelijat tarvitsevat myös *ajanhallintaan ja suunnitelmallisuuteen* liittyviä taitoja (38 mainintaa), *motivaatiota ja metakognitiivisia taitoja* (33 mainintaa), *sisukkuutta ja stressinsietoa* (32 mainintaa). Opinto-ohjaajat korostivat hieman vähemmän *kriittisyyttä ja tieteellisen toiminnan taitoja* kuten kriittistä ajattelua, argumentointia ja ongelmanratkaisutaitoja (23 mainintaa). *Hyvinvointi ja itseluottamus* tuli esille 18 maininnan verran, *kielitaito ja viestintätaidot* saivat 16 mainintaa ja *yhteistyötaidot* viisi mainintaa.

Taulukko 8. Yliopisto-opinnoissa tarvittavat opiskeluvalmiudet

ITSENÄISYYS JA ITSEOHJAUTUVUUS (62 mainintaa) - itsenäisyys, itsenäinen työskentely / opiskelu, omatoimisuus (21 mainintaa) - itseohjautuvuus, kyky johtaa itseään, oman toiminnan ohjaus, vastuu omasta oppimisesta / opinnoista, itsesäättely, itsekuri (41 mainintaa)
TIEDONHANKINTA, TIEDONKÄSITTELYTAIDOT, OPISKELUTEKNIikka, TIETOTEKNISET TAIDOT (60 mainintaa) - tiedonhankintataidot, itsenäinen tiedonhankinta, tiedonhaku- ja käsittely, tiedon soveltaminen, tiedon analysointitaidot (30 mainintaa) - opiskelutekniikka, opiskelutaidot, muistiinpanotaidot, opiskelun perustaidot (13 mainintaa) - kokonaisuuksien hallinta, kokonaisuuksien hahmottaminen (9 mainintaa) - tietotekniikka, tieto- ja viestintätekniikka, digitaaliset, verkko-opiskelutaidot, verkkovalmiudet (8 mainintaa)
LUKU- JA KIRJOITUSTAITOT (44 mainintaa) - lukutaito, luetun ymmärtäminen (13 mainintaa) - tieteellisen tekstin lukutaito, kriittinen lukutaito, monilukutaito, medialukutaito (9 mainintaa) (hyvä) kirjoitustaito, tekstin tuottaminen / kirjoittaminen (17 mainintaa) - tieteellisen tekstin kirjoittaminen, akateeminen kirjoittaminen (5 mainintaa)
AJANHALLINTA JA SUUNNITELMALLISUUS (38 mainintaa) - ajanhallinta, aikataulutus, ajankäyttö, ajankäytön hallinta (22 mainintaa) - suunnitelmallisuus, organisointitaito, priorisointi, aloitekyky (16 mainintaa)
MOTIVAATIO JA METAKOGNITIIVISET TAIDOT (33 mainintaa) - motivaatio, motivaation ylläpito, kiinnostus (22 mainintaa) - oppimaan oppiminen, oppimaan oppimisen taidot, oman oppimisen metataidot, ongelmanratkaisutaidot, itsereflektio (11 mainintaa)
SISUKKUUS JA STRESSINSIETO (32 mainintaa) - sisukkuus, pitkäjänteisyys, sitkeys, sinnikkyys, keskittymiskyky, päättäväisyys, periksi antamattomuus, tavoitteellisuus, ahkeruus (27 mainintaa) - pettymysten sieto, stressinsieto, epävarmuuden sieto (5 mainintaa)

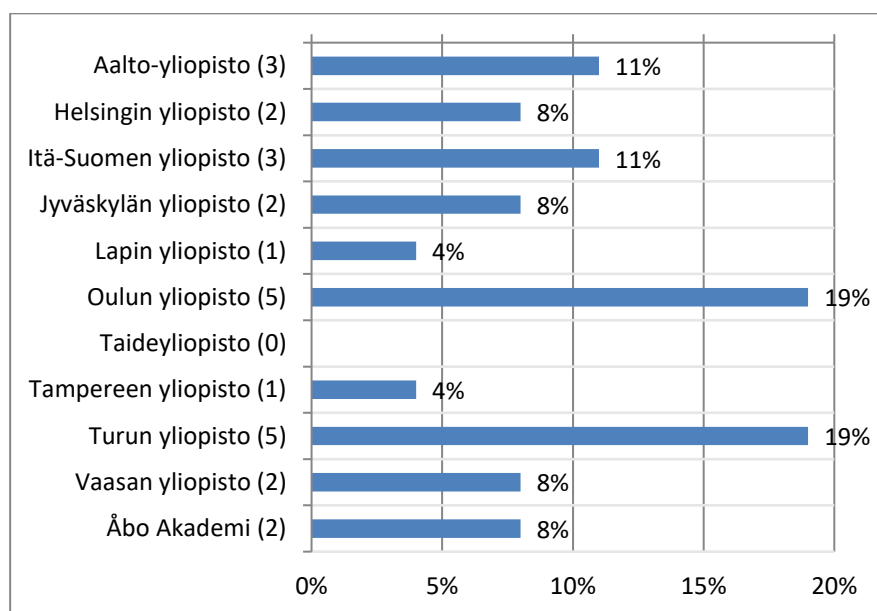
KRIITTISYYS JA TIETEELLISEN TOIMINNAN TAIDOT (23 mainintaa) • kriittinen (akateeminen) ajattelu; kriittinen tiedon hankinta, -haku, - prosessointi; kriittinen tiedon arviointi (10 mainintaa) • päättelykyky, looginen ajattelu, argumentointi, perustelun taidot, ongelmanratkaisutaidot (6 mainintaa) • akateemiset taidot, teoreettiset valmiudet (7 mainintaa)
HYVINVOINTI JA ITSELUOTTAMUS (18 mainintaa) • jaksaminen, omasta hyvinvoinnista huolehtiminen, itsemyötätunto (4 mainintaa) • resilienssi, oma elämänhallinta (9 mainintaa) • hyvä itsetunto, itsetuntemus, itseluottamus (5 mainintaa)
KIELITAITO JA VIESTINTÄ (16 mainintaa) • kielitaito, suomen kieli, äidinkielen hallinta, vieraat kielet (10 mainintaa) • viestintätaidot, suomen kielen puhe- ja kuuntelutaidot, suullinen viestintä (6 mainintaa)
YHTEISTYÖTAIDOT (5 mainintaa) • yhteistyötaidot, sosiaaliset taidot, ryhmätyötaidot, verkostoituminen
YKSITTÄISIÄ MAININTOJA • tärkeät oppiaineet: äidinkieli, englanti, matematiikka, ruotsi (7 mainintaa) • rohkeus, älykkyys, eettisyys (5 mainintaa) • yleissivistys, yleissivistävä osaaminen (3 mainintaa)

3.2 Opintohallinto-kysely

3.2.1 Vastaajien taustatiedot

Vastaajien taustatietoina kysyttiin, missä yliopistossa vastaaja työskentelee, nykyistä nimikettä, työsuhteen luonnetta ja miten kauan on toiminut opiskelijavalintoihin liittyvissä työtehtävissä.

Kyselyyn vastasi 26 opintohallinnon henkilöä 10 eri yliopistosta, vain Taideyliopistosta emme saaneet vastauksia (kuvio 14). Vastanneita oli eniten Oulun yliopistosta ja Turun yliopistosta, kummastakin viisi vastaajaa (19 % kaikista vastanneista). Kun tarkastellaan vastanneiden nimikkeitä, niin heistä kymmenen toimii johtotehtävissä, samoin kymmenen suunnittelu- ja asiantuntijatehtävissä ja muut vastanneet koordinointi- ja neuvontatehtävissä.

Kuvio 14. Vastaajat (n = 26) yliopistoittain (vastaajien lukumäärä yliopiston nimen perässä su-luissa)

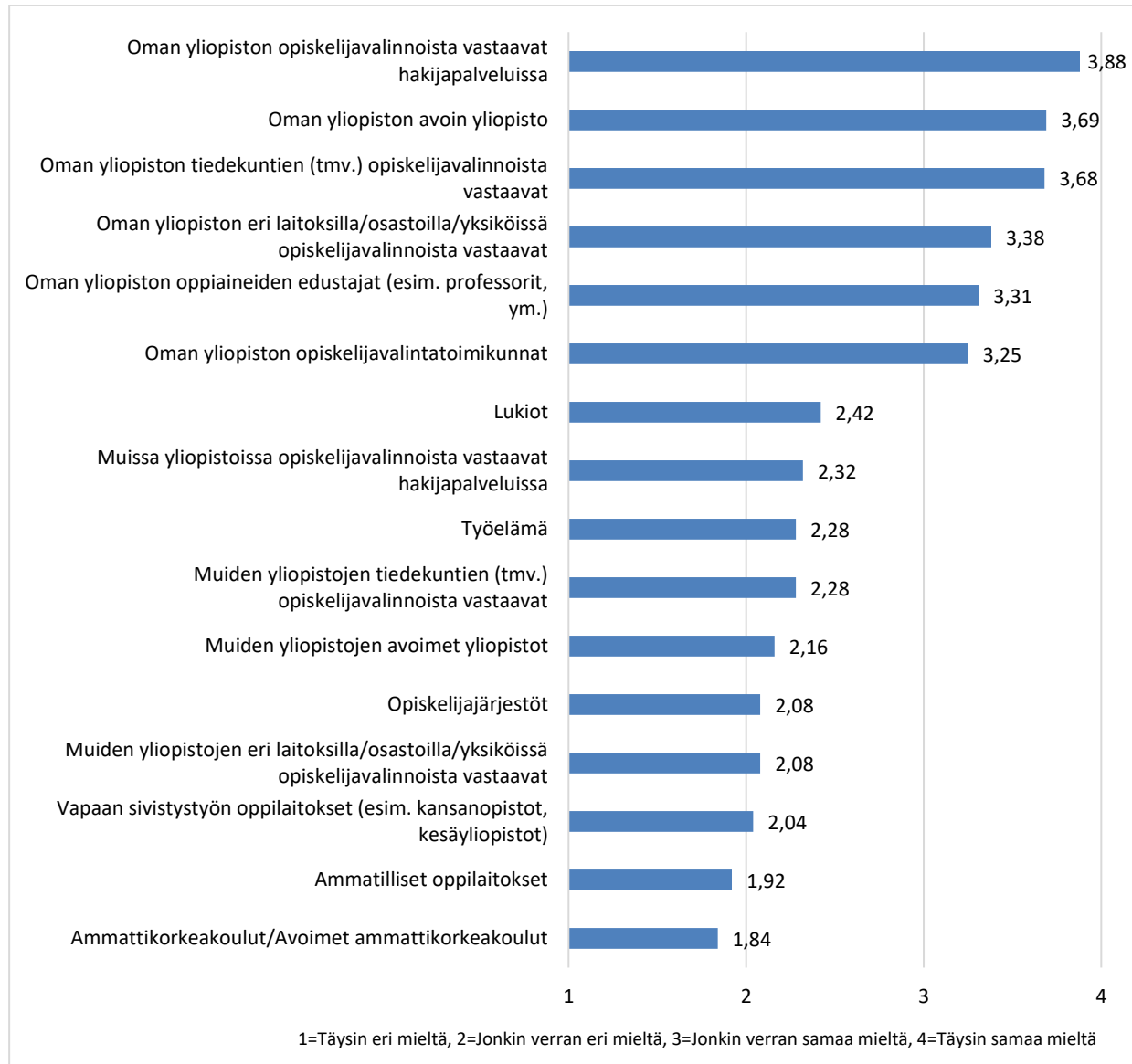
Vastaajista lähes kaikilla (24 vastaajaa; 92 %) oli toistaiseksi voimassa oleva työsuhde; vain kahdella vastaajalla oli määräaikainen työsuhde. Suurin osa (69 %) oli toiminut opiskelijavalintoihin liittyvissä työtehtävissä yli 5 vuotta ja lähes viidennes 3-5 vuotta (taulukko 9).

Taulukko 9. Työkokemus opiskelijavalintoihin liittyvistä työtehtävistä

Työkokemus	n	%
Alle vuoden	2	7,7
1-3 vuotta	1	3,9
3-5 vuotta	5	19,2
Yli 5 vuotta	18	69,2

3.2.2 Avoimen väylän opiskelijavalintojen nykytila

Avoimen väylän opiskelijavalintojen nykytilaa kartoitettiin kyselyssä kahdella kysymyksellä. Ensimmäisessä kysymyksessä vastaajia pyydettiin arvioimaan yhteistyön tärkeyttä eri tahojen (16 kpl) kanssa ja toisessa arvioimaan avoimen väylää hakutapana tällä hetkellä. Toisessa kysymyksessä väittämät liittyivät avoimen väylän valintaperusteisiin, tiedotukseen ja opiskelijavalintaprosesseihin.

Kuvio 15. Yhteistyön tärkeys eri tahojen kanssa (keskiarvot; n = 26)

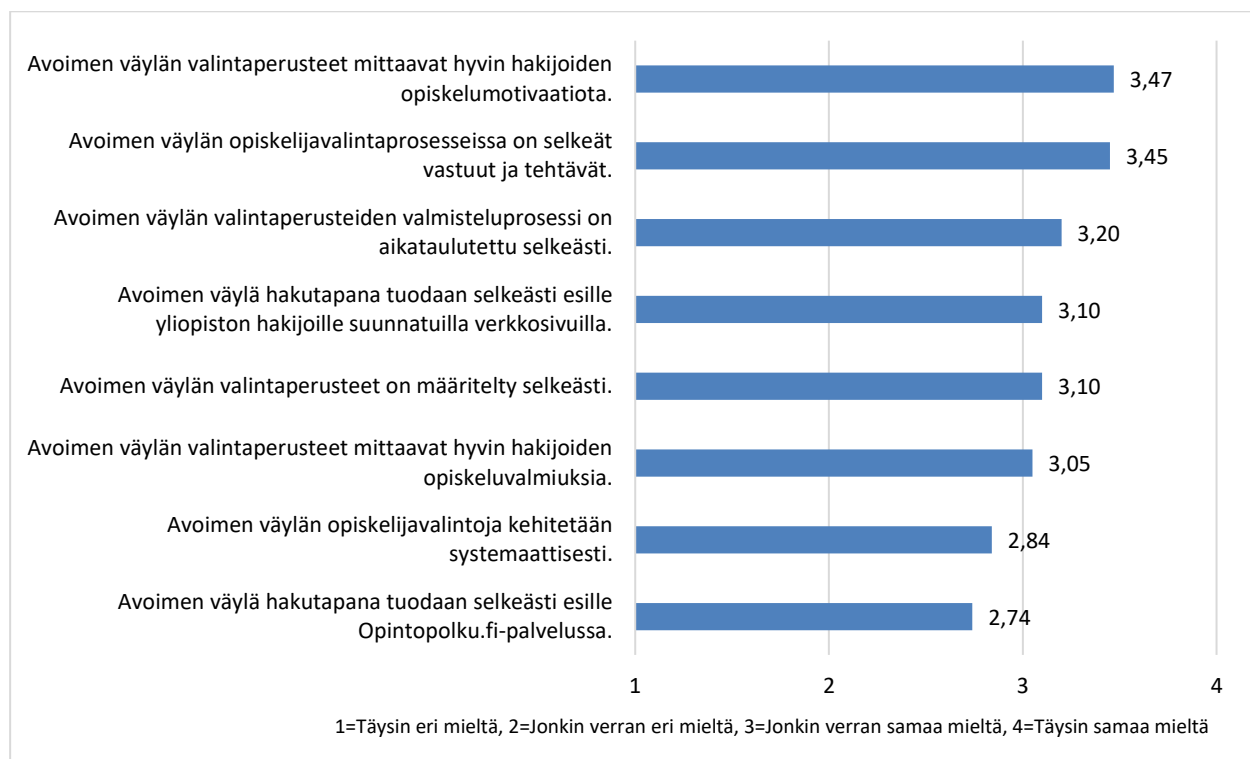
Vastaajien (n = 26) mielestä **yhteistyö** oman yliopiston eri tahojen kanssa on tärkeintä, kun on kyse avoimen väylän opiskelijavalinnoista (kuvio 15). Tämän yhteistyön kannalta kolme tär-

keintä tahoa ovat oman yliopiston hakijapalvelut, avoin yliopisto ja tiedekuntien opiskelijavalinnoista vastaavat (keskiarvot 3,88–3,68; maksimi = 4). Oman yliopiston laitoksilla/yksiköissä opiskelijavalinnoista vastaavat, oppiaineiden edustajat sekä opiskelijavalintatoimikunnat nähtiin seuraavaksi tärkeimpinä yhteistyötahoina (keskiarvot 3,38–3,25). Yhteistyötä ammattikorkeakoulujen/avointen ammattikorkeakoulujen, ammatillisten oppilaitosten ja vapaan sivistystyön oppilaitosten kanssa puolestaan ei nähty niin tärkeinä yhteistyötahoina, kun on kyse avoimen väylän opiskelijavalinnoista (keskiarvot 1,84–2,04).

Kun tarkastellaan **avoimen väylän valintaperusteita ja opiskelijavalintaprosesseja sekä väylästä tiedottamisen selkeyttä** (ks. kuvio 16), niin vastaajien näkemysten mukaan valintaperusteet mittaavat melko hyvin hakijoiden opiskelumotivaatiota (keskiarvo 3,47; maksimi = 4), mutta hieman heikommin opiskeluvalmiuksia (keskiarvo 3,05). Valintaperusteiden määrittely ja valmisteluprosessin aikataulutus nähtiin myös melko selkeäksi (keskiarvot 3,10 ja 3,20).

Avoimen väylän opiskelijavalintaprosesseissa on vastaajien mukaan melko selkeät vastuut ja tehtävät (keskiarvo 3,45), mutta opiskelijavalintojen kehittäminen voisi olla systemaattisempaa (keskiarvo 2,84).

Avoimen väylä hakutapana tuodaan vastaajien mielestä selkeämmin esille yliopiston hakijoille suunnatuilla verkkosivuilla kuin Opintopolku.fi-palvelussa (keskiarvot 3,10 ja 2,74).

Kuvio 16. Avoimen väylä hakutapana tällä hetkellä (keskiarvot, n = 26)

3.2.3 Avoimen väylän opiskelijavalintojen kehittäminen

Avoimen väylän opiskelijavalintojen kehittämisestä esitettiin kaksi kysymystä. Toisessa esitettiin kahdeksan väittämää avoimen väylän kehittämisestä hakutapana (Likert-asteikko: 1 = täysin eri mieltä, 2 = jonkin verran eri mieltä, 3 = jonkin verran samaa mieltä, 4 = täysin samaa mieltä; En osaa sanoa) ja toisessa vastaajia pyydettiin valitsemaan kolme tärkeintä avoimen väylän haastetta.

Kaikki vastaajat olivat täysin samaa mieltä siitä, että **avoimen väylän opiskelijavalintojen kehittäminen** tulisi tehdä yhdessä muiden opiskelijavalintojen kanssa (kuvio 17). Kehittämistä tulisi tehdä myös valtakunnallisesti yhteistyössä eri yliopistojen kanssa (keskiarvo 3,5). Vastaajat toivoivat lisäksi, että avoimen väylän valintaperusteiden tulisi olla voimassa vähintään kaksi tai kolme vuotta (keskiarvo 3,5).

Vastaajat eivät kannattaneet sitä, että avoimen väylän opiskelijavalinnoissa tulisi olla omat hakuajat (keskiarvo 1,75) tai yliopistokohtaiset valintalinjaukset opintoalasta riippumatta (keskiarvo 1,75). Erillistä valintakoea avoimen väylään ei myöskään kannatettu (keskiarvo 2,00), eikä juurikaan sitä, että alakohtaisesti kaikissa yliopistoissa olisi yhtenäiset väylän valintaperusteet (keskiarvo 2,25).

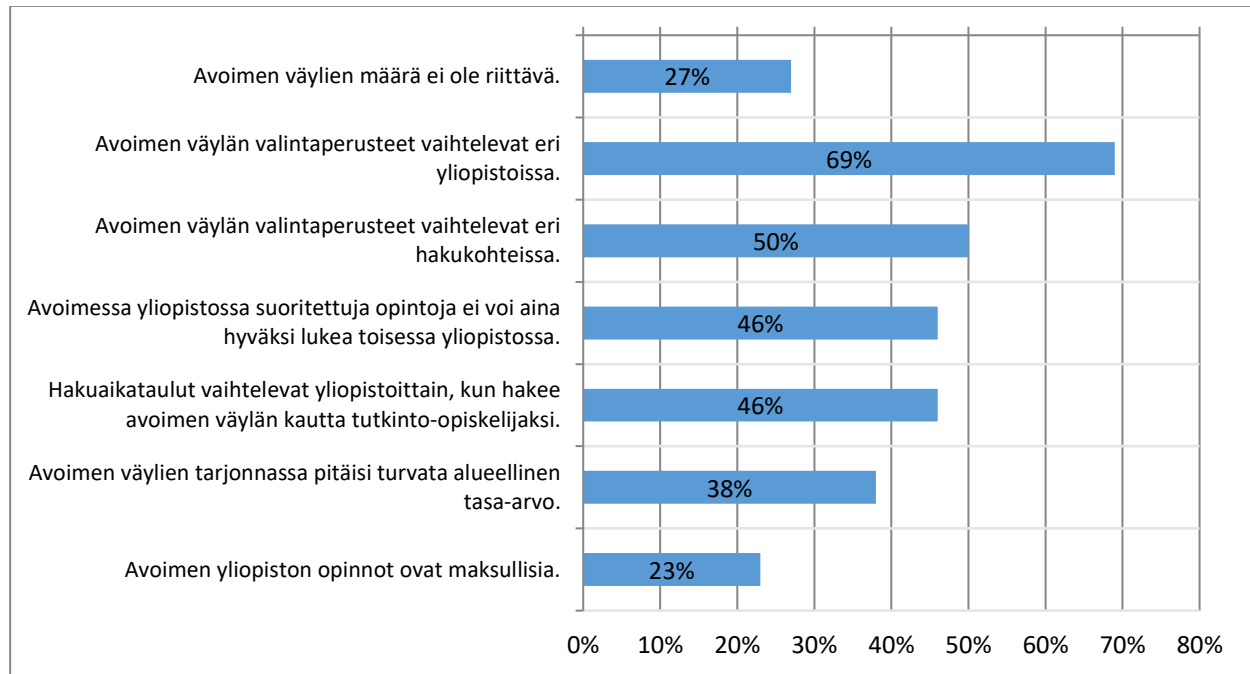
Kuvio 17. Avoimen väylän kehittäminen hakutapana (keskiarvot, n = 26)

Opintohallintohenkilöstön mielestä **avoimen väylän keskeisimmät haasteet** ovat seuraavat (kuvio 18):

- 1) valintaperusteet vaihtelevat eri yliopistoissa (69 prosenttia vastaajista mainitsi tämän yhtenä kolmesta keskeisimmästä haasteesta)

- 2) valintaperusteet vaihtelevat eri hakukohteissa (50 %)
- 3) hakuaikataulut vaihtelevat yliopistoittain (46 %) ja avoimessa yliopistossa suoritettujen opintojen hyväksi lukeminen (46 %).

Verrattuna opinto-ohjaajiin opintohallintohenkilöstö ei pitänyt niin tärkeänä väylän haasteena avoimen yliopiston opintojen maksullisuutta (23 prosenttia vastaajista) tai väylien määrää (27 %).

Kuvio 18. Avoimen väylän haasteet opintohallintohenkilöstön mielestä

3.2.4 Avoimet kysymykset

Kyselyssä opintohallinnon henkilöstöä pyydettiin myös avointen kysymysten avulla kertomaan näkemyksiään ja kokemuksiaan avoimen väylästä, sen kehittämisestä ja opiskelijavalintojen kehittämisestä yleensä. Lisäksi heitä pyydettiin arvioimaan, millaisia opiskeluvalmiuksia menestyminen yliopisto-opinnoissa edellyttää opiskelijoilta.

Kyselyssä esitettiin seuraavat avoimet kysymykset:

1. Mitä ajattelet avoimen väylästä hakutapana yliopistokoulutukseen?
2. Kenen vastuulla on avoimen väylän kehittäminen?
3. Miten avoimen väylää tulisi kehittää? (määrällinen ja laadullinen näkökulma)
4. Millä tavoin opiskelijavalintoja (avoimen väylä mukaan lukien) tulisi kehittää?
5. Millaisia opiskeluvalmiuksia opiskelijat tarvitsevat pärjätäkseen yliopisto-opinnoissa?

Opintohallinnon henkilöstön vastaukset esitettyihin kysymyksiin ovat suhteellisen laajoja ja monipuolisesti asiaa valaisevia. Tämä kuvaa sitä, että kysymykset ovat ajankohtaisia ja vastaajat ovat perehtyneet niihin omassa työssään. Verkkokysely mahdollisti sen, että vastaajat saattoivat

vastata kyselyyn juuri silloin kuin se heille itselleen parhaiten sopi. Valtakunnan tasoiset nopeat muutokset opiskelijavalintojen toteutuksessa koronaepidemian vuoksi laski todennäköisesti kohderyhmän vastaamisaktiivisuutta.

3.2.4.1 Mitä ajattelet avoimen väylästä hakutapana yliopistokoulutukseen?

Opintohallinnon henkilöstö suhtautui avoimen väylään hakutapana hyvin myönteisesti. Vastaukset luokiteltiin kahteen pääluokkaan:

- 1) **Myönteiset kommentit ja niiden perustelut** (33 mainintaa)
- 2) **Vastaajat pitävät hakutapaa periaatteessa hyvänä, mutta esittävät myös sitä koskevia kriittisiä kommentteja / kehittämisehdotuksia** (19 mainintaa)

Seuraavassa tarkastellaan näihin kahteen pääluokkaan sijoitettujen mainintojen jakautumista sisällöllisesti erilaisiin alaluokkiin. Ensin kuvataan vastaajien esittämiä **myönteisiä kommentteja** avoimen väylästä. Kuvaukset ovat esimerkkipoimintoja henkilöiden vastauksista.

Yleinen kommentti väylän tarpeellisuudesta; vaihtoehto, erilaiset reitit (11 mainintaa)

Avoimen yliopiston väylän merkitys kasvaa koko ajan. Omassa yliopistossamme on tavoitteena täyttää tulevaisuudessa 10 % kaikista aloituspaikoista väylän perusteella. (ID3)

Mielestäni se on tärkeä vaihtoehtoinen valintareitti, joka täydentää muita valintatapoja tarkoituksenmukaisesti. (ID19)

On erittäin hyvä, että TRY-hankkeen myötä sen näkyvyys on parantunut ja se on nostettu valtakunnalliseksi kehittämiskohteeksi. (ID19)

Hyvä valintaväylä, jonka kautta voisi tulla enemmänkin opiskelijoita. (ID22)

Mahdollisuuksien lisääminen, soveltuminen erilaisille opiskelijaryhmille (10 mainintaa)

Avoimen väylä toimii erityisen hyvin sellaisten tutkinto-opinnoista kiinnostuneiden osalta, jotka eivät välttämättä ole esim. menestyneet toisen asteen opinnoissa tai joille valintakokeet eivät ole kaikkein ominaisin tapa osoittaa omaa osaamistaan. (ID1)

Avoimen yliopisto tarjoaa myös vaihtoehdon välivuoden viettäjäille. (ID15)

Toisaalta väylä tarjoaa mahdollisuuden hankkiutua tutkinto-opiskelijaksi sellaiselle, joka on opiskellut avoimessa yliopistossa (aluksi ilman tavoitetta hakeutua tutkinto-opiskelijaksi), mutta on myöhemmin päättänyt hyödyntää avoimen yliopiston opintojaan ja jatkaa opintojaan tutkinto-opiskelijana. (ID15)

Hyvä mahdollisuus niille, joilla lukio ei ole mennyt niin menestyksekkäästi. (ID11)

Mielestäni väylä on hyvä reitti sellaisille, joilla ei ole aiempaa korkeakoulututkintoa ja jotka ovat vuosien saatossa opiskelleet omatoimisesti avoimessa yliopistossa. (ID25)

Mittaa, osoittaa motivaatiota ja menestymistä opinnoissa (7 mainintaa)

Avoimen väylä on paras tapa mitata opiskelijan menestymistä tutkinto-opinnoissa. Suorittamalla tutkinnon kurssija osoittaa niistä selviävänsä. (ID2)

Mittaa hyvin hakijan motivaatiota ja valmiuksia opintoihin. (ID9)

Antaa myös koulutusohjelmalle realistisen kuvan opiskelijan taidoista ja soveltuvuudesta alalle. (ID9)

Tärkeä väylä, saamme sen kautta motivoituneita ja pitkälle edenneitä opiskelijoita. (ID21)

Tutustuminen haettavaan alaan ja yliopisto-opiskeluun (5 mainintaa)

Avoimessa yliopistossa voi myös tutustua haettavaan tieteenalaan jo ennakoon ja mahdollisesti huomata ennen tutkinto-opiskelupaikan vastaanottamista, mikäli ala ei olekaan itselle sopivin. Tämän merkitys korostuu erityisesti nykyään, kun ensikertalaisille on omat kiintiönsä ja hakijoilla on keskimääräisesti vähemmän mahdollisuuksia vaihtaa opiskelemaansa alaa. (ID1)

Hyvä tapa tutustua opintoalaan, joka voisi kiinnostaa ensin avoimessa yliopistossa ja hakeutua tutkinto-opiskelijaksi vasta sen jälkeen, kun tietää mitä on lähdössä opiskelemaan. (ID16)

Väylä on erittäin hyvä vaihtoehtoinen valintatapa monessa hakukohteessa. Sen kautta voidaan saada motivoituneita opiskelijoita, joilla on jo sangen hyvä käsitys opintoalasta ja yliopisto-opinnoista. Erityisesti tämä on hyödyllistä esim. sellaisilla aloilla, joita ei opiskella lukiossa. (ID17)

Osa vastaajista piti hakutapaa periaatteessa hyvänä, mutta he esittivät myös sitä koskevia **kriittisiä kommentteja / kehittämisehdotuksia** (19 mainintaa):

Vaatimusten laajuus ja valintakriteerien vaihtelu (8 mainintaa)

Vaatimukset väylissä ovat usein turhan laajat ja väylän kautta ei aina ensisijaisesti pyritä etsimään parhaita hakijoita vaan esim. edistää tavoite ajassa opiskelua tai muuta yliopiston tarvetta. (ID2)

Toisaalta olen hieman huolissani siitä, ovatko nykyiset osaamisvaatimukset (= pääaineen opintojen määrä) riittävät yliopisto-opinnoista suoriutumiseen. En ole aivan vakuuttunut, onko opiskelijan osaaminen riittävällä tasolla, mikäli hän on suorittanut ainoastaan hakukohteen perusopinnot ja sivuaineen perusopinnot. (ID26)

Olisi erittäin tärkeää, että samojen koulutusohjelmien valintaperusteet olisivat yhtenäiset eri yliopistojen välillä. Ymmärrän toki, että koulutusohjelmissa on eroja yliopistojen välillä, mutta tämän ei pitäisi vaikuttaa siihen, millä kriteereillä opiskelijat valitaan yliopistoon. (ID26)

Sellaiselle opiskelijalle, joka on jo täysin varma siitä, mitä haluaa opiskella, avoimen väylä voi joissain tapauksissa olla raskas, ja esimerkiksi kuukauden lukeminen valintakokeeseen voi soveltua tällaiselle hakijalle paremmin kuin vuoden kestävä avoimen yliopiston opinnot. (ID15)

Opintotarjonnan ja väyliä vähäinen määrä (3 mainintaa)

Ongelmana on, että kaikilla opiskelualoilla ei ole väylän kriteerien edellyttämää määrää opintoja tarjolla avoimen puolella. (ID14)

Avoimen väylässä myös avoimen yliopiston tarjonta vaihtelee aloittain. Joillakin aloilla avoimen yliopiston tarjontaa on hyvin ja opinnot on mahdollista suorittaa nopeasti (tavoitteenaan tutkinto-

opiskelijaksi hakeutuminen), kun taas joissakin tapauksissa opintoja joutuu tekemään useamman kuin yhden vuoden aikana, ennen kuin voi hakea opiskelijaksi. (ID15)

Selkiytymätön, heikko tunnettuus; ei vielä tietoa (3 mainintaa)

Väylää ei vieläkään tunneta tarpeeksi ja sitä kohtaan on ennakkoluuloja yliopistoissa. (ID2)

Tarkemmin näkee osaa vastata myöhemmin keväällä. Nyt ensimmäistä kertaa käytössä. (ID7)

Maksullisuus (2 mainintaa)

Huomionarvoista on kuitenkin se, että avoimen väylästä ei pitäisi tulla ns. ohituskaistaa korkeakouluopintoihin, sillä avoimen yliopiston opinnot ovat tyypillisesti maksullisia, eivätkä siitä syystä ole yhtä lailla esim. heikossa taloudellisessa tilanteessa olevien saatavilla. (ID1)

Avoimen väylän ongelmana on myös opintojen maksullisuus, jolloin sitä ei voi käyttää esim. korvaamaan valintakokeita todistusvalinnan vaihtoehtoina. Maksullisuus on aina eriarvoistava tekijä. (ID14)

Avoimen opiskelukäytänteet

Lisäksi avoimessa opiskelijoita "paapotaan" liikaa, sillä he ovat maksavia asiakkaita. Kun tulevat varsinaisiksi tutkinto-opiskelijoiksi he odottavat samaa ja pettyvät, kun näin ei ole. (ID12)

Avoimen yliopiston rooli, muut tehtävät

Avoimen yliopiston opintotarjontaa suunnitellaan muillakin perustein (esim. opiskelijoiden toiveet, yleissivistävyys) kuin opiskelijavalinnan ehdoilla. Tässä tulisi muistaa avoimen yliopiston rooli. Avoimella yliopistolla on muitakin tehtäviä kuin opiskelijavalinnan järjestäminen. (ID15)

3.2.4.2 Kenen vastuulla on avoimen väylän kehittäminen?

Opintohallintohenkilöstön (n = 24) vastaukset avoimeen kysymykseen avoimen väylän kehittämisen vastuusta luokiteltiin viiteen luokkaan (taulukko 10).

Taulukko 10. Vastuu avoimen väylän kehittämisestä

Yliopiston eri toimijoiden yhteinen vastuu (11 vastaajaa)
Kaikkien toimijoiden vastuu (8 vastaajaa)
Yliopiston vastuu (2 vastaajaa)
Tiedekunta vastuussa yhdessä avoimen yliopiston / hakijapalveluiden kanssa (1 vastaaja)
Muu (2 vastaajaa)

Useimpien vastaajien (11 vastaajaa) mielestä vastuu avoimen väylän kehittämisestä on yliopiston eri toimijoilla yhdessä. Vastaajat esimerkiksi kertoivat, että vastuu on:

Koulutusaloilla ja yliopistojen hakijapalveluilla (ID7)

Oppiaine ja tiedekunta yhdessä avoimen yliopiston kanssa. Noudatettava kuitenkin yliopiston yleisiä linjauksia opiskelijavalinnassa. (ID13)

Avoimen väylän kehittämisen vastuu on koulutusohjelmilla sekä hakijapalveluilla yhteistyössä avoimen yliopiston kanssa. Koulutusohjelmien (tiedekunnat) vastuulla on miettiä, minkälaisia opintoja hakijoilta tulisi edellyttää (ja onko kyseiset opinnot mahdollista suorittaa avoimessa yliopistossa). Hakijapalveluiden vastuulla on koordinoita yleinen hakuprosessi ja hallinnolliset asiat sekä viestintä yhdessä avoimen yliopiston kanssa. Laajassa kuvassa myös yliopiston johto on vastuussa siitä, kuinka tärkeänä avoimen väylän kehittäminen nähdään koko yliopiston tasolla. (ID15)

Kahdeksan vastaajaa mainitsi, että avoimen väylän kehittämisvastuu on kaikilla toimijoilla. Vastauksissa korostettiin yhteistyötä niin yliopistojen sisällä kuin niiden välillä ja muun muassa yhteisvastuuta valtakunnallisesti yliopistojen, avointen yliopistojen ja ammattikorkeiden välillä.

Väylää tulisi kehittää sekä valtakunnallisesti että yliopiston sisällä niin, että väylä olisi todellinen mahdollisuus lähes kaikissa hakukohteissa (ei niissä, joissa vaaditaan ennakkotehtäviä yms. karsintaa) eikä vain niissä, jotka "suostuvat" tähän (ID3)

Sekä yksittäisten koulutusohjelmien, yksittäisen yliopiston sekä laajemmin opiskelijavalinnasta valtakunnallisesti vastaavien tahojen (esim. OKM, OPH, työryhmien edustajat eri korkeakouluista). (ID10)

Yksittäistä vastuutahoa ei ole kovin tarkoituksenmukaista määritellä, koska toimijoita on useita. Kehitystyötä tulee tehdä sekä kansallisesti että yliopiston sisällä ja alueellisesti. (ID17)

Kaksi vastaajaa totesi, että vastuu kehittämisestä on yliopistolla:

Yliopiston yhteinen asia, koska vaikuttaa kokonaisuuteen. (ID6)

Osana opiskelijavalintojen kehittämistä yliopistolla itsellään. (ID11)

Erään vastaajan mielestä vastuu on tiedekunnalla yhdessä avoimen yliopiston ja hakijapalveluiden kanssa: *Niin kauan, kun valintaperusteet avoimen väylä mukaan lukien laaditaan tiedekunnissa, on ensisijainen vastuu väylän valintaperusteista sekä niihin liittyvästä kehitystyöstä kyseisellä tiedekunnalla. Sen lisäksi väylästä tiedottamista, opintoneuvontaa ym. toimintaa voidaan hoitaa ja kehittää myös yliopiston organisaatorakenteesta riippuen mm. avoimen yliopiston tai hakijapalveluiden toimesta (ID1). Eräs toinen vastaaja pohti, että avoimen väylän kehittämisessä on kyse opiskelijavalintojen kehittämisestä ja vastuu määrittyy sitä kautta: Tämän kysymyksen vastaus seuraa (ainakin merkittävilta osin) siitä, kun pystyy vastaamaan kysymykseen, kenen vastuulla on opiskelijavalintojen kehittäminen. Tällä hetkellä tähän ei mielestäni pysty määrittelysti/yksilöidysti ja luotettavasti eri toiminnan tasoilla vastaamaan (ID19).*

3.2.4.3 Miten avoimen väylää tulisi kehittää?

Opintohallinnon henkilöstön (n = 20) vastaukset avoimen väylän määrällistä ja laadullista kehittämistä koskevaan kysymykseen luokiteltiin seitsemään luokkaan (taulukko 11). Luokitusten esittelyn yhteyteen on alla poimittu kutakin luokkaa kuvaavia vastausesimerkkejä.

Taulukko 11. Opintohallinnon henkilöstön näkemykset avoimen väylän kehittämisestä (yhteensä 42 mainintaa)

Valintaperusteet; yhteneväisyys, pysyvyys (13 mainintaa)
Väylähaun opiskelijamäärien, opiskelijakiintiöiden sisäänoton suurentaminen (8 mainintaa)
Opiskelun maksullisuus ja hakijoiden erilaiset mahdollisuudet (6 mainintaa)
Aikataulut (5 mainintaa)
Väyliä määrää tarve lisätä (4 mainintaa)
Väyliä määrää riittävä tai tarve vähentää (4 mainintaa)
Opetuksen laatu (2 mainintaa)

Suurin osa vastaajista korosti kehittämistarpeissa väyliä ja valintaperusteiden yhteneväisyyteen ja pysyvyyteen liittyviä tekijöitä.

Valintaperusteet; yhteneväisyys, pysyvyys

Lisäksi ongelmallista on se, että avoimen yliopiston opinnot alkavat tyypillisesti elo-syyskuun vaiheessa, kun taas valintaperusteet vahvistetaan lokakuun loppuun mennessä. Tästä syystä opiskelijan täytyy tavallaan "uskoa" siihen, että valintaperusteet pysyvät väylähaun osalta samoina tai hyvin muuttumattomina myös ensi keväänä, sikäli kun hänellä tulee aloittaa opinnot jo ennen valintaperusteiden vahvistamista. Periaatteessa vaarana voi olla se, että opiskelija maksaa hakua ajatellen turhaan avoimen yliopiston opinnoista, jos seuraavan kevään valintaperusteissa tapahtuukin suuria muutoksia myöhemmin syksyllä. (ID1)

Hakijan tulisi olla mahdollista hakeutua myös avoimen väylän kautta useampaan yliopistoon samalla alalla. (ID10)

Valtakunnallinen yhteistyö aloittain avoimen väyliä valintaperusteissa. Pitkäkestoiset valintaperusteet, mikäli kriteerinä paljon opintoja. (ID16)

Tärkeimpinä kehittämisaspekteina tulevat mieleeni avoimen väyliä valintojen yhdenmukaistaminen ja (osin sen myötä) väylän legitimointi. Hakijoiden täytyy voida luottaa väyliin ja niiden olemassaoloon. Yhdenmukaistaminen koskee monia prosessin osia, kuten hakua avoimen väylän kautta, valintaperusteita, hakukelpoisuutta yms. (ID19)

Valintaperusteisiin lisää selkeyttä, esim. tarkemmin määritellyt vaatimukset opintomenestykselle. Koska avoimen väylä hakeminen on aina pidempiaikainen projekti, valintaperusteiden olisi hyvä olla mahdollisimman muuttumattomat pidemmän aikaa. (ID22)

Osa vastaajista kannatti väylän kautta tulevien opiskelijamäärien maltillista suurentamista.

Väylähaun opiskelijamäärien, opiskelijakiintiöiden sisäänoton suurentaminen

Väylän tulee olla aidosti tarjolla halukkaille ja paikkoja väylään ja väylän kautta tutkintoon riittävästi. Vähintään 10 % perusopiskelijoista tulisi valita väylän kautta, kunhan väylä opiskelutaitojen mittarina toimii. (ID2)

Avoimen väylä on ollut (joitakin aloja lukuunottamatta) varsin pieni väylä tutkinto-opiskelijaksi. Sisäänottomäärien nostamisen kokeileminen voisi tuoda lisää tietoa siitä, kuinka avoimen väylä toimisi käytännössä isoilla hakijamäärillä. (ID15)

Avoimen väylän kautta sisään otettavaa joukkoa voisi jonkin verran suurentaa. (ID23)

Opintojen maksullisuutta ja erilaisia opiskelijakiintiöitä ei opintotohallinnon vastaajista pitänyt niin moni ongelmallisena asiana kuin opinto-ohjaajista, vaikka heistäkin valinta kohtelee epätasa-arvoisesti eri hakijaryhmiä.

Opiskelun maksullisuus ja hakijoiden erilaiset mahdollisuudet

Avoimen opintojen maksullisuuden vaikutus tasa-arvoisiin mahdollisuuksiin hakeutua yliopistoon tulisi ottaa huomioon avoimen väylää kehitettäessä. (ID15)

Jos avoimen väylän kokoa kasvatetaan, on ns. ensikertalaisilla suhteessa huonommat mahdollisuudet tulla valituksi (ellei kaikki yliopistot ja alat eivät kasvata aloituspaikkoja reilusti). (ID10)

Pitäisi mahdollistaa myös esim. alan vaihtaminen. (ID4)

Väylä myös työssäkäyville, hieman vanhemmille opiskelijoille. (ID4)

Lähes yhtä monta mainintaa keskenään saivat seuraavat kehittämiskohteet: väyläopintojen aikataulutus, väyliä määrän lisääminen ja väyliä määrän vähentäminen. Pari vastaajaa kiinnitti huomiota myös opetuksen laadun varmistamiseen.

Aikataulutus

Tärkeää olisi suunnitella väylään vaadittavat opintosuoritukset siten, että esim. välivuotta aloitava opiskelija pystyisi ilmoittautumaan avoimiin opintoihin syksyllä ja hakemaan jo seuraavana keväänä avoimen väylässä tutkinto-opiskelijaksi. Tällä hetkellä tilanne voi olla joidenkin koulutusohjelmien osalta sellainen, että osa väylähakuun vaadittavista opinnoista järjestetään vasta yhteishakuajan päättymisen jälkeen, jolloin hakijalla saattaa jäädä hyvin pienestä kiinni, että hän ei voi hakea avoimen väylässä opiskelijaksi. (ID1)

Väylän aikataulujen tulisi olla sellaiset, että sen pystyy realistisesti suorittamaan siten, että esim. suoritettua yo-kokeen jälkeisen vuoden kevään väylähaussa voisi jo hakea opiskelijaksi. (ID9)

Väyliä määrää tarve lisätä

Avoimen yliopiston opintotarjontaa tulisi saada laajemmaksi ja alojen/oppiaineiden suhteen kattavammaksi, jotta se olisi realistinen vaihtoehto hakijoille. Nyt esim. kieliala-aineissa on vain vähän opintoja tarjolla, ei riittävästi väyläkriteerien täyttymiseen. (ID14)

Olisi hyvää saada enemmän lyhyempiä väyliä, jolloin voisi ajatella hakijamäärien ja hyväksyttävissä olevien hakijoiden määränkin lisääntyvän. (ID22)

Väyliä määrää riittävä tai tarve vähentää

Pienistä väylistä tulisi päästä eroon ja yhdistää mielummin useita väyliä yhdeksi kokonaisuudeksi. (ID2)

Sen sijaan pienessä hakukohteessa, jossa ei ole suuria hakijamääriä eikä opintoja ole ollut avoimessa yliopistossa juurikaan tarjolla tai niiden toteuttaminen siellä ei ole välttämättä resurssien kannalta tehokasta, väylän avaamisen ei tulisi olla itseisarvo. Todistusvalinta ja valintakoe (tai muu valintatapa) ovat silloin riittävät ja tarkoituksenmukaiset tavat. (ID17)

Opetuksen laatu

Opetuksen laatu ns. yhteistyöoppilaitoksissa askarruttaa: onko todella yhtä laadukasta kuin esim. yliopiston integroidussa opetuksessa, jossa on tiukat tieteelliset pätevyyskriteerit opettajan tehtävissä? (ID14)

Avoimen yliopiston opetuksen tulisi olla yhtä laadukasta ja vaativaa kuin nykyään, jotta avoimen yliopiston opinnot antavat tarvittavat valmiudet tutkinto-opiskelijaksi esimerkiksi niille, joilla ei ole korkeakoulukelpoisuuden tuottavaa tutkintoa. (ID15)

3.2.4.4 Millä tavoin opiskelijavalintoja (avoimen väylä mukaan lukien) tulisi kehittää?

Opintohallinnon henkilöstön vastaukset (n = 18) opiskelijavalintojen kehittämistä koskevaan kysymykseen kohdistuivat valintaperusteiden selkiyttämiseen, valtakunnallisten yhteisvalintojen kehittämiseen ja opiskelijavalintojen käytännön toteutusta koskeviin näkemyksiin (taulukko 12).

Taulukko 12. Opintohallinnon henkilöstön näkemykset opiskelijavalintojen kehittämisestä (27 mainintaa)

Valintaperusteet; valtakunnallisuus, selkiyttäminen, pysyvyys (7 mainintaa)
Eri hakutapojen tarve (7 mainintaa)
Valtakunnalliset yhteisvalinnat (4 mainintaa)
Valintojen käytännön toteutus ja resurssit (4 mainintaa)
Valintauudistusten arviointi (3 mainintaa)
Opintopolku-sivuston kehittäminen (2 mainintaa)

Valintaperusteet; valtakunnallisuus, selkiyttäminen, pysyvyys

Tällä hetkellä avoimen väylien hakuperusteissa voidaan mainita, että suoritettujen opintojen täytyy olla kyseisessä avoimessa yliopistossa suoritettuja tai kyseisen yliopiston koulutusohjelman mukaisia opintoja. Tämä rajaa automaattisesti ulkopuolelle sellaiset opiskelijaksi hakemisesta kiinnostuneet, jotka ovat suorittaneet hakua varten vaaditun määrän saman tieteenalan opintoja jossain toisessa yliopistossa. (ID1)

Yhtenäisemmät alakohtaiset valintaperusteet valtakunnallisesti; mahdollista haku myös muiden kuin hakukohteen yliopiston opinnoilla. (ID3)

Valintakriteerit tulisi vahvistaa useammalle vuodelle. (ID20)

Eri hakutapojen tarve

Väylän tulisi olla kolmas päähakutapa pääsykokeen ja todistusvalinnan rinnalla. Markkinoinnissa näkyisi nämä kolme tapaa selkeästi. (ID2)

Opiskelijavalintoja tulisi kehittää niin, että ihmisillä on mahdollisimman tasa-arvoiset mahdollisuudet hakeutua yliopisto-opiskelijaksi ja että yliopistoon olisi useampi kuin yksi reitti. (ID15)

Valintakokeet tulisi mielestäni tulla takaisin, koska pelkään, että opiskelijat tekevät vääriä valintoja todistusvalinnassa pelkkien mielikuvien perusteella. (ID20)

Valtakunnalliset yhteisvalinnat

Monilla oppiaineilla on jo käytössä valtakunnallisesti yhtenevät valintakokeet, jolloin yhdellä kokeella voi hakea samaan koulutusohjelmaan useissa eri yliopistoissa. Vastaavan kaltainen yhteistyö olisi varmasti paikallaan myös avoimen väylän kannalta. (ID1)

Valintaperusteita ja -käytäntöjä tulisi kehittää kansallisesti yhtenäisemmiksi, enemmän yhteisiä alakohtaisia (digitaalisia) valintakokeita. (ID17)

Opiskelijavalintoja tulisi mielestäni edelleen kehittää valtakunnallisempaan suuntaan. On tunnistettava se, että yliopistojen välillä koulutusohjelmat voivat erota toisistaan, ja se on rikkaus. Tämän ei kuitenkaan pitäisi vaikuttaa opiskelijoiden valintaan, sillä koulutusohjelmien sisäisestä vaihtelusta huolimatta tavoitellaan samaa tutkintoa ja osaamista. (ID26)

Valintojen käytännön toteutus ja resurssit

Erityisesti toteuttamiseen liittyvä työmäärä on mittava ja edellyttää syvällistä asiantuntemusta. Hajautettuna päällekkäisen työn määrä on suuri ja virheiden mahdollisuus lisääntyy. Asiantuntemus ei kehity, jos vaativia ja aikaa vieviä tehtäviä joudutaan hoitamaan laajasti 'oman toimen ohessa'. (ID17)

Intuitiivisesti vastaisin, että valtakunnan tasolla kehittämisen menettely tulisi olla se, että kehittämistyölle on olemassa määritetty, selkeä ja yhtenäinen tapa, jossa eri toimijoiden vastuut, mandaatit ja keskinäiset yhteydet on aukikirjoitettu. Tämän jälkeen on mielestäni paremmin mahdollista määritellä tarkemmin se, miten valintojen kehittäminen organisoidaan oman organisaation tasolla, kun on olemassa selvät komentoketjut, että kuka vastaa mistäkin asioista millekin taholle isommassa kokonaisuudessa. Tällä voitaisiin saavuttaa valinnoissa entistä paremmin alakohtainen

ja prosessuaalinen yhdenmukaisuus eri korkeakoulujen ja sektoreiden kesken. (Edellä kuvattu on toki merkittävä yksinkertaistus varsinkin nykytilanteeseen nähden.) (ID19)

mutta on huomioitava, että valintoja hoidetaan tiedekunnissa todella pienillä resursseilla eikä siitä syystä kovin monien erilaisten väylien kehittäminen ole tosiasiallisesti mahdollista. Siksi paukut kannattaisi ehkä laittaa siihen, että ns. pääväylän lisäksi on toimiva avoimen väylä. (ID21)

Valintauudistusten arviointi

Sisällöllisesti lähitulevaisuudessa tulisi mielestäni keskittyä toteuttavien isojen valintauudistukseen arviointiin ja vaikutusten seurantaan mahdollisimman monipuolisesti, jotta seuraavat isomat kehittämistoimenpiteet on mahdollista tehdä tutkittuun tietoon perustuen. (ID19)

Lisäksi välillä pitää henkäistä ja tarkastella sitä, miten jo tehdyt muutokset ovat vaikuttaneet kokonaisuuteen. (ID23)

Opintopolku -sivuston kehittäminen

Selkeyttää opintopolkua, jotta sieltä löytyisi helpommin eri väylä. (ID16)

Samalla tulee ehdottomasti myös huolehtia siitä, että Opintopolun keskitettyyn tekniseen toteutukseen ja (kansalliseen) koordinaatioon osoitetaan riittävästi resursseja. (ID17)

3.2.4.5 Millaisia opiskeluvalmiuksia opiskelijat tarvitsevat pärjätäkseen yliopisto-opinnoissa?

Kysymykseen *Millaisia opiskeluvalmiuksia opiskelijat tarvitsevat pärjätäkseen yliopisto-opinnoissa?* opintohallinnon henkilöstö (n = 20) toi esille samaan tapaan erilaisia valmiuksia kuin opinto-ohjaajat (taulukko 13). Valmiudet luokiteltiin 11 kategoriaan.

Useimmin (16 mainintaa) mainittiin *tiedonhankintaan, tiedonkäsittelytaitoihin, opiskelutekniikkaan ja tietoteknisiin taitoihin* liittyvät valmiudet, joissa korostui tiedonhankintataidot ja kokonaisuuksien hahmottaminen. Opiskelijoilta odotetaan myös *sisukkuutta ja stressinsietoa* (8 mainintaa), joita tarvitsee pitkäjänteisessä yliopisto-opiskelussa, kuten myös *itsenäisyyttä ja itseohjautuvuutta* (7 mainintaa) ja *motivaatiota ja metakognitiivisia taitoja* (6 mainintaa).

Vastaajat korostivat myös yliopistossa tarvittavia perustaitoja, *luku- ja kirjoitustaitoja* (7 mainintaa) ja *kriittisyyttä ja tieteellisen toiminnan taitoja* (7 mainintaa). *Kielitaitoon ja viestintään* (5 mainintaa) liittyvät taidot ja *yhteistyötaidot* (4 mainintaa) tulivat myös esille. Muutamia mainintoja saivat myös *ajanhallinta ja suunnitelmallisuus, hyvinvointi ja itseluottamus*. Yksi vastaaja nosti esille myös *yleissivistyksen* yliopisto-opiskeluvalmiutena.

Taulukko 13. Yliopistossa tarvittavat opiskeluvalmiudet

TIEDONHANKINTA, TIEDONKÄSITTELYTAIDOT, OPISKELUTEKNIikka, TIETOTEKNISET TAIDOT (16 mainintaa) - tiedonhankintataidot 5 (mainintaa), analyyttinen tiedonkäsittely ja etsiminen 1, analysointikyky 1, tiedon soveltaminen 2 - kokonaisuuksien hahmottaminen 5 - oppimis- ja opiskelutaidot 1, tietotekniset valmiudet 1
SISUKKUUS JA STRESSINSIETO (8 mainintaa) - sitoutuminen 1, pitkäjänteisyys 1, sinnikkyys 2, asenne ja sopiva nöyryys 1, keskittymiskyky 1 - paineensietokyky 1, kyky mukautua erilaisiin tilanteisiin 1
LUKU- JA KIRJOITUSTAITOT (7 mainintaa) - akateemiset tekstitaidot 4, luetun ymmärtäminen 1 - kirjallinen tuottaminen 1, akateeminen kirjoitustaito 1
KRIITTISYYS JA TIETEELLISEN TOIMINNAN TAIDOT (7 mainintaa) - kriittinen ajattelu 3, kriittinen tiedon arviointi 1 - oman alan tiedot ja taidot, substanssiosaaminen 2 - matemaattiset ja menetelmävalmiudet 1
MOTIVAATIO JA METAKOGNITIIVISET TAIDOT (6 mainintaa) - oma motivaatio, kiinnostus 4 - taito oppia uutta 1, metakognitiiviset taidot 1
KIELITAITO JA VIESTINTÄ (5 mainintaa) - riittävä kielitaito (eri kielet) 2, vieraskielisen kirjallisuuteen liittyvät valmiudet 1 - viestintätaidot 1, asiallinen kielenkäyttö 1
YHTEISTYÖTAIDOT (4 mainintaa) vuorovaikutustaidot ja yhteistyötaidot 4
ITSENÄISYYS JA ITSEOHJAUTUVUUS (7 mainintaa) - itsenäisyys, omatoimisuus, oma-aloitteisuus 5 - vastuu omasta oppimisesta / opinnoista 1, halu kehittää itseään 1
AJANHALLINTA JA SUUNNITELMALLISUUS (2 mainintaa) ajanhallinta 2
HYVINVOINTI JA ITSELUOTTAMUS (2 mainintaa) resilienssi 1, usko omiin kykyihin 1
YLEISSIVISTYS (1 maininta)

3.2.4.6 Muuta kommentoitavaa

Kyselyn lopussa vastaajille annettiin vielä mahdollisuus vapaaseen kommentointiin. Seuraavassa muutama esille tuotu ajatus avoimen väylästä. Tämän kyselyn ajoittuminen poikkeusoloihin (korona-epidemia) saattoi myös vaikuttaa vastaamisaktiivisuuteen avoimiin kysymyksiin.

Tulevaisuuden ammatteja on vaikea nähdä ennalta, joten koulutuksenkin tulisi olla joustavaa ja laajasti muuttuvaan maailmaan sopeutumiseen ja menestymiseen edellytyksiä antavaa. Yliopiston tulisi tarjota mahdollisuus kouluttautua jatkuvasti uran aikana. Väylät voivat osaltaan auttaa opiskelijaa tekemään oikean uravalinnan. Myös keskeyttäminen voi olla hyvä tulos, jos opiskelija huomaa olevansa väärällä tiellä ennen kuin vie varsinaisen opiskelupaikan. (ID2)

Jos avoimen väylän osuus kasvaa suuremmaksi hakupainealoilla (aloilla, joille on paljon hakijoita), tulisi pohtia, kuinka toimitaan tilanteessa, jossa halukkaita avoimen yliopiston kursseille on huomattavasti enemmän kuin mitä kurssille mahtuu. (ID15)

Valittavasti en pysty koronatilanteen aiheuttamien työpaineiden vuoksi vastaamaan nyt tämän perusteellisemmin näihin tärkeisiin kysymyksiin. (ID21)

4 LOPPUPÄÄTELMÄT

Opinto-ohjaajille (n = 191) ja yliopistojen opintohallinnon henkilöstölle (n = 26) suunnattujen kyselyjen perusteella **avoimen väylä nähdään hyvin myönteisenä hakutapana yliopistoon**. Avoimen väylää pidetään tärkeänä ja tarpeellisena, hyvänä vaihtoehtona hakeutua yliopistokoulutukseen. Se nähdään mahdollisuutena myös erilaisille opiskelijoille, esimerkiksi toiselta asteelta valmistuneille välivuoden pitävälle tai jo työelämässä oleville aikuisille.

Toisaalta avoimen yliopiston opintojen maksullisuus nähdään ongelmana muun muassa tasa-arvon kannalta. Myös opiskelupaikkojen ja väyliä vähäinen määrä nähdään ongelmana, jotta avoimen väylä olisi toimiva, realistinen hakutapa yliopistokoulutukseen. Avoimen väylä koetaan osin vielä selkiytymättömänä ja heikosti tunnettuna.

Kyselyjen perusteella **tiedottaminen ja viestintä avoimen väylästä vaatiikin vielä ponnisteluja**. Vaikka opinto-ohjaajat tuntevat avoimen väylän hakutapana yliopistoon, niin heillä ei ole aivan selkeää kuvaa siitä, missä yliopistoissa on avoimen väyliä ja mille aloille väyliä on olemassa.

Opinto-ohjaajien mielestä avoimen väylästä hakutapana ei kerrota selkeästi. Monille jää epäselväksi yliopistojen tiedotuksessa ja Opintopolku.fi-palvelussa esimerkiksi se, miten avoimen yliopiston opintojen perusteella haetaan yliopistoon tai mitä valintaperusteita tällöin käytetään. Kriittisimmin tiedotukseen avoimen väylästä suhtautuivat lukion opinto-ohjaajat. Opintohallinnon henkilöstö ei myöskään pitänyt avoimen väylän esille tuomista Opintopolku.fi-palvelussa selkeänä.

Kyselyihin vastanneet toivoivat selkeyttä verkkoviestintään. Opinto-ohjaajat pitivät Opintopolku.fi-palvelua ja yliopistojen verkkosivuja tärkeinä tietolähteinä avoimen väylästä, joten niiden informatiivisuuteen ja käytettävyyteen tulee kiinnittää huomiota. Vastaajat toivoivat lisää myös opiskelijoiden uratarinoita, somesisältöä, videoita ja infopaketteja avoimen väylästä.

Molempien kyselyjen perusteella **avoimen väylän kehittämistä tulee tehdä yhteistyössä eri tahojen kanssa** (mukaan lukien ammatillinen koulutus) kiinnittämällä huomiota muun muassa valintaperusteiden yhteneväisyyteen ja pysyvyyteen sekä opiskelupaikkojen ja väyliä määrään.

Opinto-ohjaajien mielestä kehittämisen tarve painottuu tiedotukseen ja viestintään (erityisesti Opintopolku.fi-palveluun) ja valintaperusteiden selkeyteen. Tietoa tulisi koota selkeämmin, jotta voisi tehdä vertailua eri yliopistojen tai opintoalojen välillä. Opintohallinnon henkilöstön mielestä kehittämistä tulisi tehdä yhdessä muiden opiskelijavalintojen kanssa ja valtakunnallisesti yhteistyössä eri yliopistojen kesken. Heidän mielestään myös avoimen väylän valintaperusteiden tulisi olla voimassa vähintään kaksi tai kolme vuotta. Jos avoimen väylästä halutaan kolmas päähakutapa valintakokeen ja todistusvalinnan rinnalle, niin tämän tulee näkyä selkeästi myös viestinnässä ja markkinoinnissa; toisin sanoen avoimen väylää tulee kehittää suhteessa muihin hakutapoihin.

Yliopistojen opintohallinnon henkilöstö kantoi huolta myös opiskelijavalintauudistusten arvioinnista: miten jo tehdyt muutokset ovat vaikuttaneet kokonaisuuteen? Avoimen väylän kehittämisen tulee perustua myös tutkittuun tietoon.

LÄHTEET

Ahola, S., Aittola, H., Salminen, T., & Spoof, J. 2020. Lukioden korkeakoulu- ja työelämäyhteistyö. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2020:3. Helsinki: Valtioneuvoston kanslia. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-823-6>

LIITTEET

Avoimen väylä hakutapana yliopistoon

Kysely opinto-ohjaajille

Tämän kyselyn tavoitteena on selvittää opinto-ohjaajien kokemuksia ja näkemyksiä avoimen väylästä hakutapana yliopiston tutkintokoulutukseen. Kyselystä saatavan tiedon avulla voidaan kehittää avoimen väylän tiedotus-, neuvonta- ja ohjauspalveluja. Avoimen väylä tarkoittaa tässä kyselyssä mahdollisuutta hakea yliopistoon tutkinto-opiskelijaksi avoimessa yliopistossa suoritettujen opintojen perusteella.

Kyselyn toteuttavat Toinen reitti yliopistoon -hanke (TRY) ja Jyväskylän yliopiston Koulutuksen tutkimuslaitos keväällä 2020. Tulokset julkaistaan siten, että yksittäistä vastaajaa ei voi tunnistaa. Vastaathan kyselyyn pe 14.2.2020 mennessä.

Yhteystiedot ja lisätietoja kyselystä:

Projektitutkija Timo Salminen, Koulutuksen tutkimuslaitos, timo.salminen@jyu.fi (040 805 3649)

Erikoistutkija Helena Aittola, Koulutuksen tutkimuslaitos, helena.s.aittola@jyu.fi (040 805 4243)

Projektipäällikkö Paula Savela, Toinen reitti yliopistoon -hanke (TRY), paula.savela@jyu.fi (050 428 5293)

I Vastaajan taustatiedot

1. Millä koulutusasteella toimit opinto-ohjaajana? (Voit valita useamman vaihtoehdon.)

- ☐ perusopetus
- ☐ lukio
- ☐ ammatillinen koulutus
- ☐ ammattikorkeakoulu

2. Ikä

- ☐ alle 30 vuotta
- ☐ 30 - 39 vuotta
- ☐ 40 - 49 vuotta
- ☐ 50 vuotta tai enemmän

3. Kuinka monta opinto-ohjaajaa työskentelee pääasiallisessa oppilaitoksessasi itsesi lisäksi?

0

1

2

4

5 tai enemmän

4. Missä kunnassa toimit opinto-ohjaajana? (vastauksia ei käsitellä kuntakohtaisesti)

II Avoimen väylä: tiedotus, neuvonta ja ohjaus

5. Vastaa seuraaviin väittämiin.

Tieto avoimen väylästä

	1 = Täysin eri mieltä	2 = Jonkin verran eri mieltä	3 = Jonkin verran samaa mieltä	4 = Täysin samaa mieltä	En osaa sanoa
Minulla on riittävästi tietoa opiskelijoiden mahdollisuudesta hakea tutkinto-opiskelijaksi yliopistoon avoimessa yliopistossa suoritettujen opintojen perusteella.	☐	☐	☐	☐	☐
Minulla on selkeä kuva, missä yliopistoissa on tarjolla avoimen väylä tutkintokoulutukseen.	☐	☐	☐	☐	☐
Minulla on selkeä kuva, millä opintoaloilla on tarjolla avoimen väylä tutkintokoulutukseen.	☐	☐	☐	☐	☐
Minun on helppoa löytää tietoa siitä, miten avoimen yliopiston opintojen perusteella voi hakea yliopistoon tutkinto-opiskelijaksi.	☐	☐	☐	☐	☐
Minun on helppoa saada selville, mitä valintaperusteita käytetään opiskelijan hakiessa avoimen yliopiston opintojen perusteella tutkinto-opiskelijaksi.	☐	☐	☐	☐	☐

6. Vastaa seuraaviin väittämiin.

Tiedotus ja neuvonta

	1 = Täysin eri mieltä	2 = Jonkin verran eri mieltä	3 = Jonkin verran samaa mieltä	4 = Täysin samaa mieltä	En osaa sanoa
Opintopolku.fi-palvelussa kerrotaan selkeästi, miten opiskelijat voivat hakea yliopistoon tutkinto-opiskelijaksi avoimessa yliopistossa suoritettujen opintojen perusteella.	☐	☐	☐	☐	☐
Yliopistot tiedottavat selkeästi, miten opiskelijat voivat hakea yliopistoon tutkinto-opiskelijaksi avoimessa yliopistossa suoritettujen opintojen perusteella.	☐	☐	☐	☐	☐
Jos minulla on kysyttävää avoimen väylästä, niin saan helposti neuvontaa yliopistojen hakijapalveluissa.	☐	☐	☐	☐	☐
Yliopistossa tarvittavat opiskeluvalmiudet on kuvattu riittävän selkeästi Opintopolku.fi-palvelussa.	☐	☐	☐	☐	☐
Yliopistossa tarvittavat opiskeluvalmiudet on kuvattu riittävän selkeästi yliopistojen hakijapalveluissa (esim. www-sivut).	☐	☐	☐	☐	☐

7. Vastaa seuraaviin väittämiin.

Oma ohjaustoiminta

	1 = Täysin eri mieltä	2 = Jonkin verran eri mieltä	3 = Jonkin verran samaa mieltä	4 = Täysin samaa mieltä	En osaa sanoa
Kerron opiskelijoille opo-tunneilla, miten he voivat hakea yliopistoon tutkinto-opiskelijaksi avoimessa yliopistossa suoritettujen opintojen perusteella.	☐	☐	☐	☐	☐
Kerron opiskelijoille henkilökohtaisissa tapaamisissa, miten he voivat hakea yliopistoon tutkinto-opiskelijaksi avoimessa yliopistossa suoritettujen opintojen perusteella.	☐	☐	☐	☐	☐
Ohjausvastuuta opiskelualan ja oppilaitoksen valinnasta tulee mielestäni jakaa opinto-ohjaajien ja opettajien kesken.	☐	☐	☐	☐	☐

III Tiedontarve koulutukseen hakemisesta ja opiskelijavalinnoista (avoimen väylä)

8. Miten hyvin hyvin alla olevat tietolähteet palvelevat tiedontarpeita työssäsi opinto-ohjaajana?

	1 = Huonosti	2 = Ei kovin hyvin	3 = Melko hyvin	4 = Hyvin	En osaa sanoa
Opintopolku.fi-palvelu	☐	☐	☐	☐	☐
Toinen reitti yliopistoon -hankkeen www-sivut	☐	☐	☐	☐	☐
Avoimien yliopistojen www-sivut	☐	☐	☐	☐	☐
Yliopistojen www-sivut	☐	☐	☐	☐	☐
Painetut materiaalit, esitteet ym.	☐	☐	☐	☐	☐
Infotilaisuudet ja tapahtumat oppilaitoksessa	☐	☐	☐	☐	☐
Alan messut ja tapahtumat muualla kuin oppilaitoksessa	☐	☐	☐	☐	☐
Puhelinneuvonta yliopistoissa	☐	☐	☐	☐	☐
Verkkoneuvonta (chat/sähköposti /helpdesk)	☐	☐	☐	☐	☐
Muut kollegat (lukion tai jonkin toisen oppilaitoksen opinto-ohjaajat ja opettajat)	☐	☐	☐	☐	☐
Yliopisto-opiskelijoiden vierailut oppilaitoksessa	☐	☐	☐	☐	☐
Sosiaalinen media	☐	☐	☐	☐	☐

9. Miten tärkeänä pidät seuraavia palveluita, kun ajattelet omaa työtäsi opinto-ohjaajana?

	1 = Ei lainkaan tärkeä	2 = Vain vähän tärkeä	3 = Melko tärkeä	4 = Tärkeä	En osaa sanoa
Oppiaineen/opiskelualan sivustot yliopiston www-sivuilla	☐	☐	☐	☐	☐
Oppiaineen/opiskelualan sivustot avoimen yliopiston www-sivuilla	☐	☐	☐	☐	☐
Löydän etsimäni tiedon nopeasti esimerkiksi Google-hakukoneella	☐	☐	☐	☐	☐
Opintopolku.fi-palvelu	☐	☐	☐	☐	☐
Toinen reitti yliopistoon -hankkeen www-sivut	☐	☐	☐	☐	☐
Yliopistossa tarvittavia opiskeluvalmiuksia mittaavat harjoitukset ja testit	☐	☐	☐	☐	☐
Sopivaa opiskelualaa selkiyttävät harjoitukset ja testit	☐	☐	☐	☐	☐
Yliopistossa opiskelevien/opiskelleiden ura- ja opiskelijatarinat	☐	☐	☐	☐	☐
Usein kysytyt kysymykset -sivustot (UKK/FAQ)	☐	☐	☐	☐	☐
Puhelinneuvonta yliopistoissa	☐	☐	☐	☐	☐
Verkkoneuvonta (chat/sähköposti /helpdesk)	☐	☐	☐	☐	☐
Tapaaminen kasvokkain (esim. oppiaineen/opiskelualan yhteyshenkilön kanssa	☐	☐	☐	☐	☐

10. Mitkä ovat avoimen väylän keskeisimmät haasteet? Valitse mielestäsi kolme (3) tärkeintä.

- ☐ Avoimen väylien määrä ei ole riittävä.
- ☐ Avoimen väylän valintaperusteet vaihtelevat eri yliopistoissa.
- ☐ Avoimessa yliopistossa suoritettuja opintoja ei voi aina hyväksi lukea toisessa yliopistossa.
- ☐ Hakuaikataulut vaihtelevat yliopistoittain, kun hakee avoimen väylän kautta tutkinto-opiskelijaksi.
- ☐ Avoimen väylien tarjonnassa pitäisi turvata alueellinen tasa-arvo.
- ☐ Avoimen yliopiston opinnot ovat maksullisia.

IV Avoimet kysymykset

11. Mitä ajattelet avoimen väylästä hakutapana yliopistokoulutukseen?

12. Millaista tiedotusta, materiaalia, koulutusta tai jotain muuta kaipaat työhösi, kun mietit opiskelijoiden ohjaamista ja heille kertomista eri hakuvaihtoehdoista (esim. avoimen väylästä) yliopisto-opintoihin?

13. Missä vaiheessa opiskelijoille on mielestäsi tärkeää kertoa mahdollisuudesta hakea avoimen yliopiston opintojen perusteella yliopistoon tutkinto-opiskelijaksi? (Esim. perusasteella, toisen asteen opintojen aloitusvaiheessa, toisen asteen opintojen loppuvaiheessa)?

14. Mitkä ovat mielestäsi parhaimmat tavat tutustua yliopisto-opiskeluun jo toisen asteen opintojen aikana? (Esim. messut, tutustumiskäynnit, orientoivat opintojaksot yliopisto-opintoihin, ...)

15. Millaisia opiskeluvalmiuksia opiskelijat mielestäsi tarvitsevat pärjätäkseen yliopisto-opinnoissa?

Avoimen väylä hakutapana yliopistoon

Kysely opintohallintohenkilöstölle (opiskelijavalinta-asiat)

Tämän kyselyn tavoitteena on selvittää yliopistojen opintohallintohenkilöstön kokemuksia ja näkemyksiä avoimen väylästä hakutapana yliopiston tutkintokoulutukseen.

Kyselystä saatavan tiedon avulla voidaan kehittää avoimen väylää osana yliopistojen opiskelijavalintoja sekä sujuvoittaa opiskelijavalintojen parissa työskentelevän henkilöstön työtä.

Kyselyn toteuttavat Toinen reitti yliopistoon -hanke (TRY) ja Jyväskylän yliopiston Koulutuksen tutkimuslaitos. Tulokset julkaistaan siten, että yksittäistä vastaajaa ei voi tunnistaa. Vastaathan kyselyyn mpe 3.4. klo 16 mennessä.

Yhteystiedot ja lisätietoja kyselystä:

Projektitutkija Timo Salminen, Koulutuksen tutkimuslaitos, timo.salminen@jyu.fi (040 805 3649)

Erikoistutkija Helena Aittola, Koulutuksen tutkimuslaitos, helena.s.aittola@jyu.fi (040 805 4243)

Projektipäällikkö Paula Savela, Toinen reitti yliopistoon -hanke (TRY), paula.savela@jyu.fi (050 428 5293)

I Vastaajan taustatiedot

1. Missä yliopistossa työskentelet?

Aalto-yliopisto
Helsingin yliopisto
Itä-Suomen yliopisto
Jyväskylän yliopisto
Lapin yliopisto
Oulun yliopisto
Taideyliopisto
Tampereen yliopisto
Turun yliopisto
Vaasan yliopisto
Åbo Akademi

2. Nykyinen nimikkeesi

- ☐ amanuenssi
- ☐ asiantuntija/opintoasiantuntija
- ☐ johtava koulutusasiantuntija
- ☐ koordinaattori, opintokoordinaattori, utbildningskoordinator
- ☐ opintoneuvoja, studierådgivare
- ☐ palveluvastaava, koulutusvastaava
- ☐ suunnittelija, koulutussuunnittelija, pääsuunnittelija
- ☐ joku muu, mikä?

3. Työsuhteesi luonne

- ☐ toistaiseksi voimassa oleva
- ☐ määräaikainen
- ☐ joku muu (esim. tuntityösopimus)

4. Kuinka kauan olet toiminut opiskelijavalintoihin liittyvissä työtehtävissä?

- ☐ alle vuoden
- ☐ 1-3 vuotta
- ☐ 3-5 vuotta
- ☐ yli 5 vuotta

II Avoimen väylän opiskelijavalintojen nykytila

5. Miten tärkeänä pidät työtehtävissäsi yhteistyötä seuraavien tahojen kanssa, kun kyse on avoimen väylän opiskelijavalinnoista?

	1 = Ei lainkaan tärkeä	2 = Vain vähän tärkeä	3 = Melko tärkeä	4 = Tärkeä	En osaa sanoa
Oman yliopiston avoin yliopisto	☐	☐	☐	☐	☐
Muiden yliopistojen avoimet yliopistot	☐	☐	☐	☐	☐
Oman yliopiston opiskelijavalinnoista vastaavat hakijapalveluissa	☐	☐	☐	☐	☐
Muissa yliopistoissa opiskelijavalinnoista vastaavat hakijapalveluissa	☐	☐	☐	☐	☐
Oman yliopiston tiedekuntien (tmv.) opiskelijavalinnoista vastaavat	☐	☐	☐	☐	☐
Muiden yliopistojen tiedekuntien (tmv.) opiskelijavalinnoista vastaavat	☐	☐	☐	☐	☐
Oman yliopiston eri laitoksilla/osastoilla /yksiköissä opiskelijavalinnoista vastaavat	☐	☐	☐	☐	☐
Muiden yliopistojen eri laitoksilla/osastoilla/yksiköissä opiskelijavalinnoista vastaavat	☐	☐	☐	☐	☐
Oman yliopiston oppiaineiden edustajat (esim. professorit, ym.)	☐	☐	☐	☐	☐
Oman yliopiston opiskelijavalintatoimikunnat	☐	☐	☐	☐	☐
Opiskelijajärjestöt	☐	☐	☐	☐	☐
Ammattikorkeakoulut/Avoimet ammattikorkeakoulut	☐	☐	☐	☐	☐
Ammatilliset oppilaitokset	☐	☐	☐	☐	☐
Lukiot	☐	☐	☐	☐	☐
Vapaan sivistystyön oppilaitokset (esim. kansanopistot, kesäyliopistot)	☐	☐	☐	☐	☐
Työelämä	☐	☐	☐	☐	☐

6. Vastaa seuraaviin väittämiin avoimen väylästä hakutapana tällä hetkellä oman näkemyksesi perusteella.

	1 = Täysin eri mieltä	2 = Jonkin verran eri mieltä	3 = Jonkin verran samaa mieltä	4 = Täysin samaa mieltä	En osaa sanoa
Avoimen väylän valintaperusteiden valmisteluprosessi on aikataulutettu selkeästi.	☐	☐	☐	☐	☐
Avoimen väylän valintaperusteet on määritelty selkeästi.	☐	☐	☐	☐	☐
Avoimen väylän valintaperusteet mittaavat hyvin hakijoiden opiskelumotivaatiota.	☐	☐	☐	☐	☐
Avoimen väylän valintaperusteet mittaavat hyvin hakijoiden opiskeluvalmiuksia.	☐	☐	☐	☐	☐
Avoimen väylä hakutapana tuodaan selkeästi esille yliopiston hakijoille suunnatuilla verkkosivuilla.	☐	☐	☐	☐	☐
Avoimen väylä hakutapana tuodaan selkeästi esille Opintopolku.fi-palvelussa.	☐	☐	☐	☐	☐
Avoimen väylän opiskelijavalintaprosesseissa on selkeät vastuut ja tehtävät.	☐	☐	☐	☐	☐
Avoimen väylän opiskelijavalintoja kehitetään systemaattisesti.	☐	☐	☐	☐	☐

III Avoimen väylän opiskelijavalintojen kehittäminen

7. Vastaa seuraaviin väittämiin avoimen väylän kehittämisestä hakutapana oman näkemyksesi perusteella.

	1 = Täysin eri mieltä	2 = Jonkin verran eri mieltä	3 = Jonkin verran samaa mieltä	4 = Täysin samaa mieltä	En osaa sanoa
Avoimen väylän opiskelijavalinnoissa tulisi olla omat hakuajat.	☐	☐	☐	☐	☐
Avoimen väylän opiskelijavalinnoissa tulisi olla erillinen valintakoe.	☐	☐	☐	☐	☐
Avoimen väylän opiskelijavalinnoissa tulisi olla yhtenäiset valintaperusteet alakohtaisesti kaikissa yliopistoissa.	☐	☐	☐	☐	☐
Avoimen väylän valintaperusteiden tulisi olla alakohtaisesti yhtenäiset kaikissa yliopistoissa.	☐	☐	☐	☐	☐
Avoimen väylän opiskelijavalinnoissa tulisi olla yliopistokohtaiset valintalinjaukset opintoalasta riippumatta	☐	☐	☐	☐	☐
Avoimen väylien valintaperusteiden tulisi olla voimassa vähintään kaksi tai kolme vuotta.	☐	☐	☐	☐	☐
Avoimen väylän opiskelijavalintoja tulisi kehittää yhdessä muiden opiskelijavalintojen kanssa.	☐	☐	☐	☐	☐
Avoimen väylän opiskelijavalintojen kehittämistä tulisi tehdä valtakunnallisesti yhteistyössä eri yliopistojen kanssa.	☐	☐	☐	☐	☐

8. Mitkä ovat avoimen väylän keskeisimmät haasteet? Valitse mielestäsi kolme (3) tärkeintä.

- ☐ Avoimen väylien määrä ei ole riittävä.
- ☐ Avoimen väylän valintaperusteet vaihtelevat eri yliopistoissa.
- ☐ Avoimen väylän valintaperusteet vaihtelevat eri hakukohteissa.
- ☐ Avoimessa yliopistossa suoritettuja opintoja ei voi aina hyväksi lukea toisessa yliopistossa.
- ☐ Hakuaikataulut vaihtelevat yliopistoittain, kun hakee avoimen väylän kautta tutkinto-opiskelijaksi.
- ☐ Avoimen väylien tarjonnassa pitäisi turvata alueellinen tasa-arvo.
- ☐ Avoimen yliopiston opinnot ovat maksullisia.

IV Avoimet kysymykset

9. Mitä ajattelet avoimen väylästä hakutapana yliopistokoulutukseen?

10. Kenen vastuulla on avoimen väylän kehittäminen?

11. Miten avoimen väylää tulisi kehittää? (määrällinen ja laadullinen näkökulma)

12. Millä tavoin opiskelijavalintoja (avoimen väylä mukaan lukien) tulisi kehittää?

13. Millaisia opiskeluvalmiuksia opiskelijat tarvitsevat pärjätäkseen yliopisto-opinnoissa?

14. Muuta kommentoitavaa?